

IE1205 Digital Design:

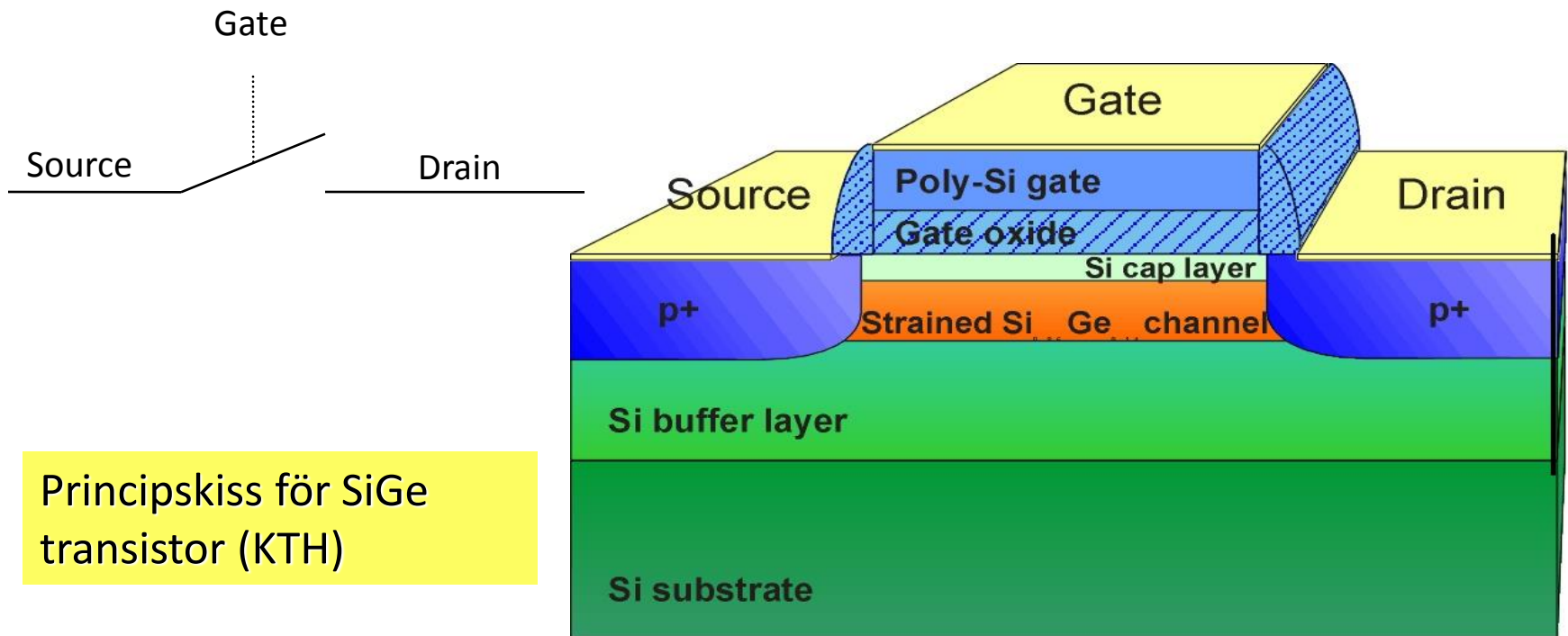
F3 : CMOS-kretsen, Implementeringsteknologier

Fredrik Jonsson

KTH/ICT/ES

fjon@kth.se

Transistorer och omkopplare utan rörliga delar

Principskiss för SiGe transistor (KTH)

Evolution since the invention

Jan. 28, 1930.

METHOD AND APPARATUS

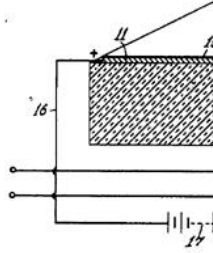
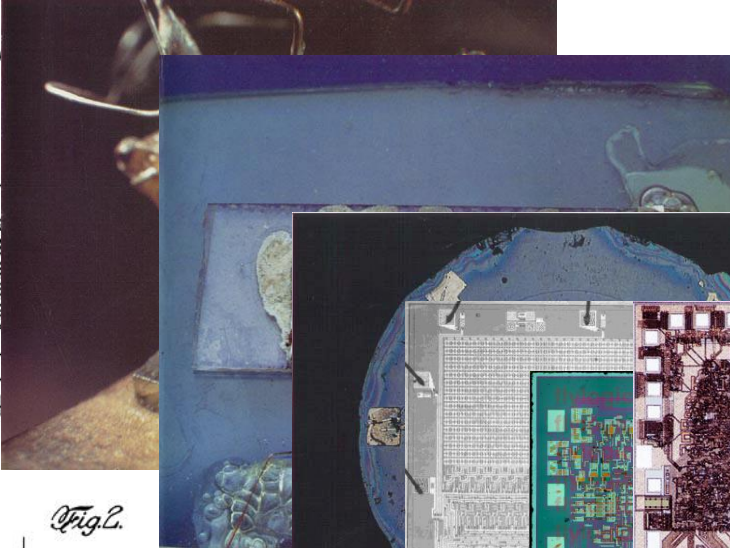

Fig. 1.

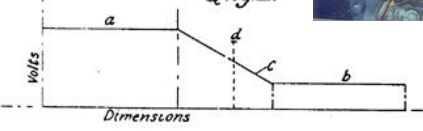
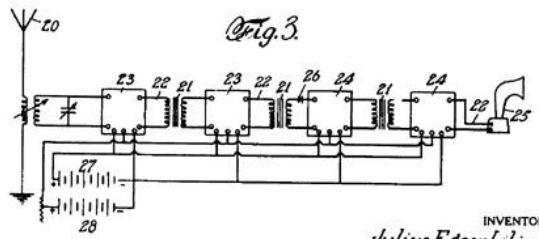
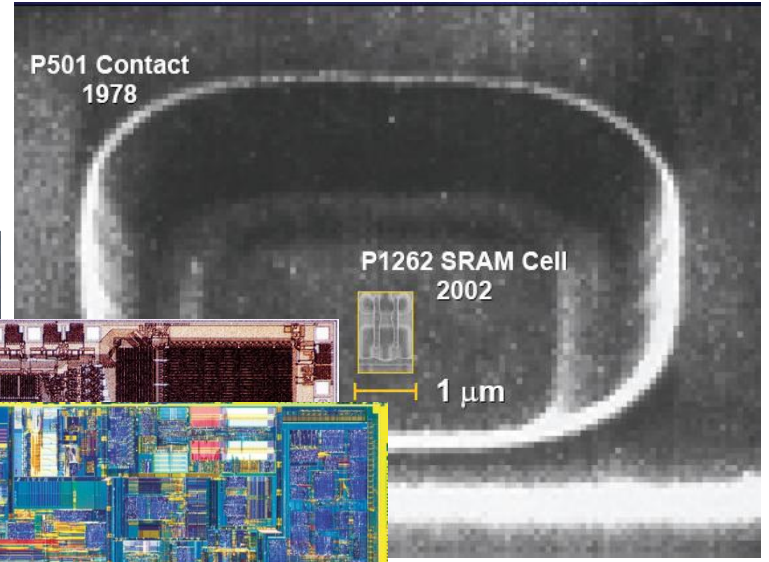

Fig. 3.

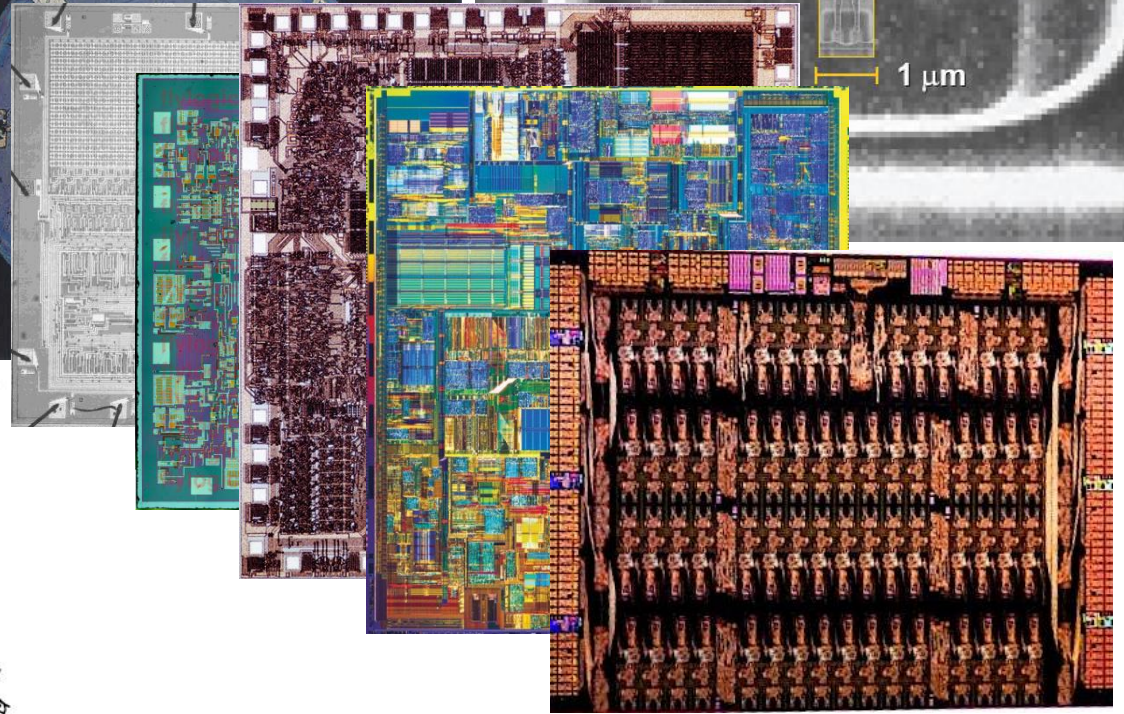

INVENTOR
Julius Edgar Lilienfeld
BY *Dr. K. Schmidt*
ATTORNEY

P501 Contact
1978

P1262 SRAM Cell
2002

Varför CMOS?

- **CMOS-Transistorer är (relativt sett) enkla att tillverka**
- **CMOS-Transistorer är gjorda av vanlig sand => billigt råmaterial (men fabrikena som tillverkar kretsar är jättedyra)**
- **En transistor är lätt att få att fungera som en switch (omkopplare)**

Teknologinod

Exempel reklamtext:

*Du som söker efter maximal pris vs prestanda kan sluta leta, med dess två inbyggda processorkärnor och nya **32 nm-tillverkningsteknik** får du kraft för det mest du kan stöta på i kontors och hemmasurf miljö.*

rdvara Mjukvara Hemelektronik Hushåll Lek & Gadgets Kontakta oss Service och hj

Hem » Hårdvara » Datorkomponenter » Processorer » Socket 1155

Intel Pentium Dual Core G850 2.9GHz / 3MB / Socket 1155 (Bo

749 kr
Köp

Frakt: Klass 2
Dela upp betalningen från: 50 kr/mån
Betala med mobilen

LAGERSTATUS
Postorder/Fruäng. 10 st
Solna 2 st
Stockholm 1 st
Göteborg Beställ
Malmö 1 st
Uppsala 1 st
Linköping 1 st
Hos leverantören 5 st

BETYG 0 rät
Du måste vara inloggad för att k

DELA MED DIG

Över... Fler bilder | Tillbehör / se även

Intel Pentium Dual Core processorer är designade för att leverera revolutionerande "dual-core" prestanda och banbrytande låg energiförbrukning. Den stödjer dessutom 64-bits applikationer för framtidens multimediafokuserade högdefinitions värld. Du som söker efter maximal pris vs prestanda kan sluta leta, med dess två inbyggda processorkärnor och nya 32 nm-tillverkningsteknik får du kraft för det mest du kan stöta på i kontors och hemmasurf miljö.

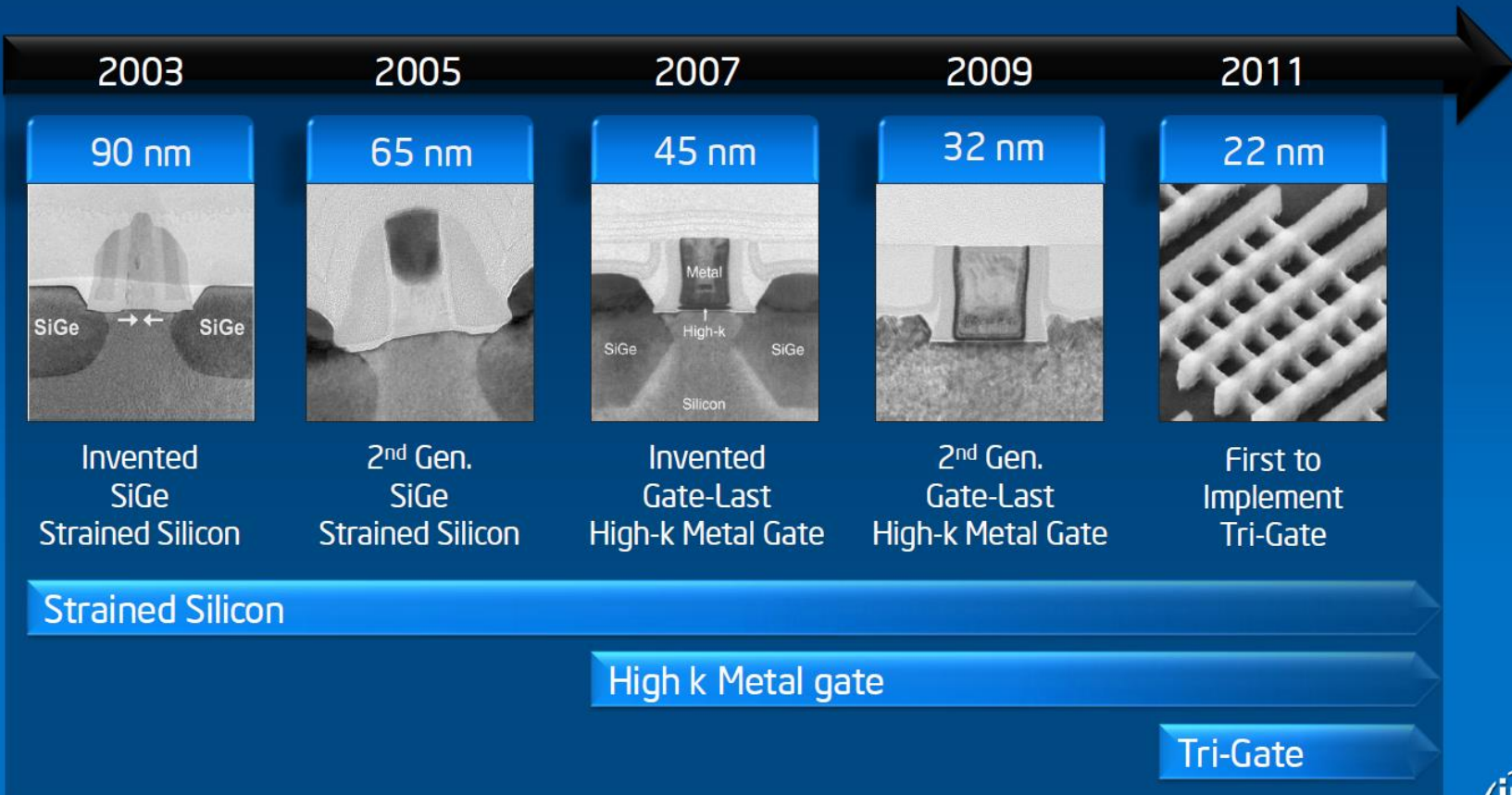
Teknisk specifikation:
• Processormodell: Intel Pentium Dual Core G850
• Processorkärnor: 2

Tips från kunde
Intel Co 3,3GHz / 1849 |
Intel Co 3,4GHz /

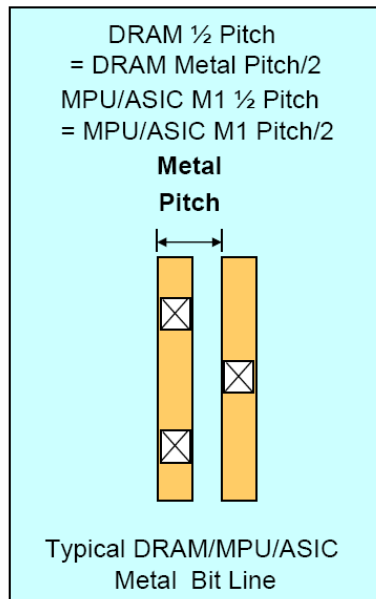
Transistorutveckling

Transistor Innovations Enable Technology Cadence

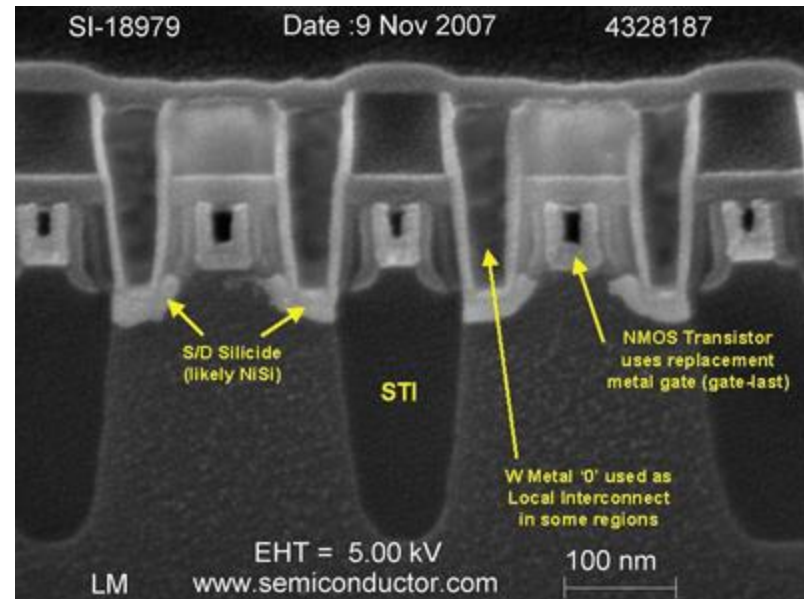

Vad menas med teknologinod?

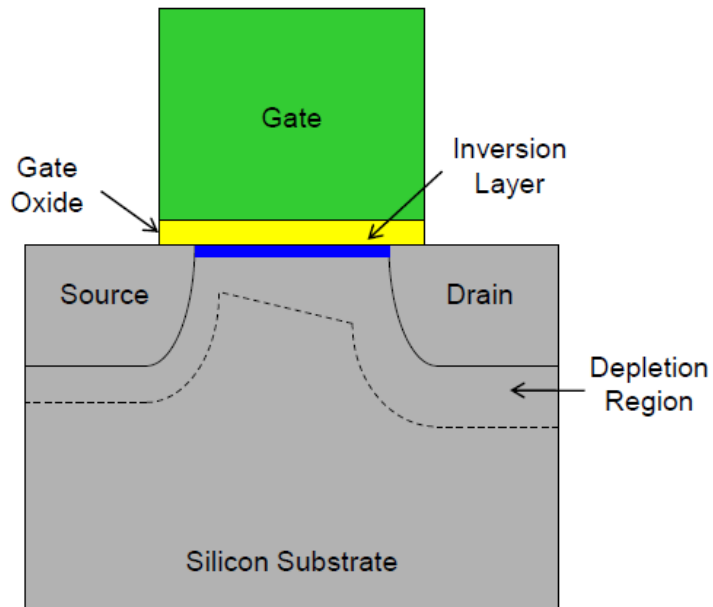
- Ursprungligen definition av transistorns gatelängd.
- Nu mer relaterad till avståndet mellan ledare i DRAM cell (minne)

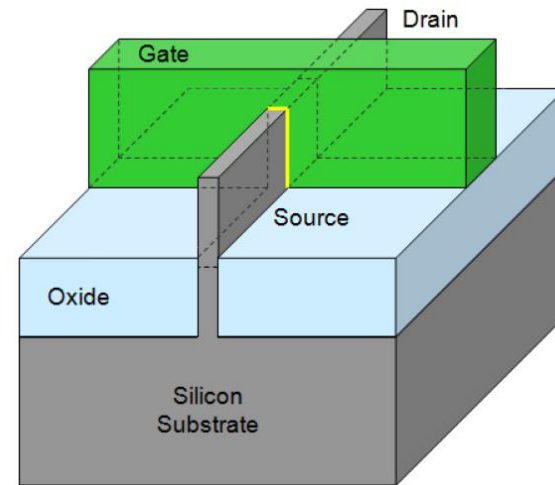
Source: 2005 ITRS - Exec. Summary Fig 2

Intel 45 nm node nMOS

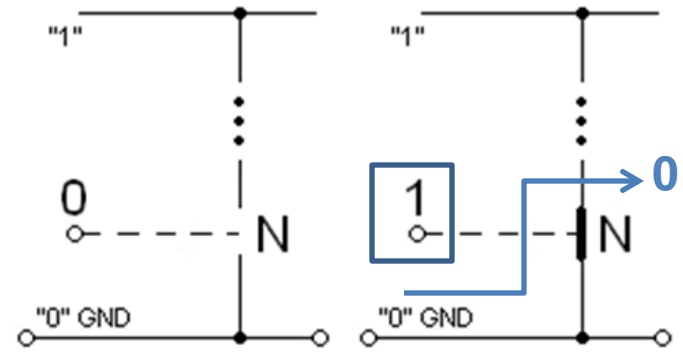
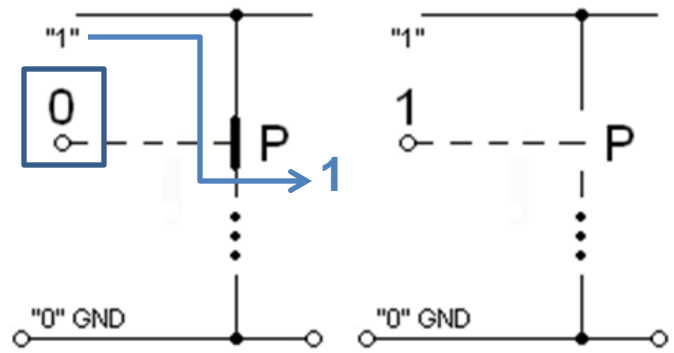
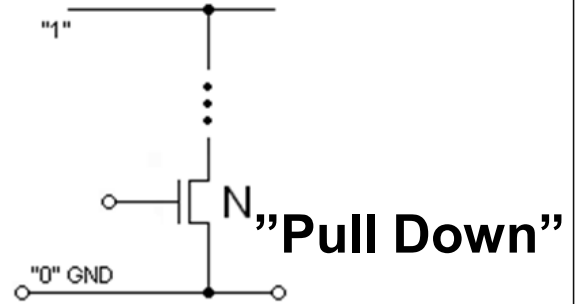
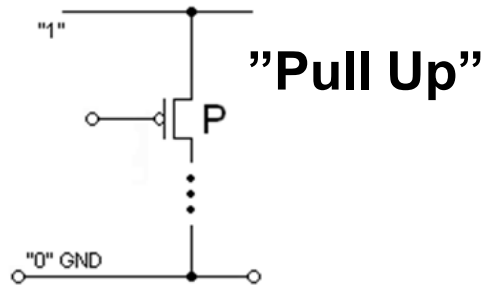
Traditional MOSFET

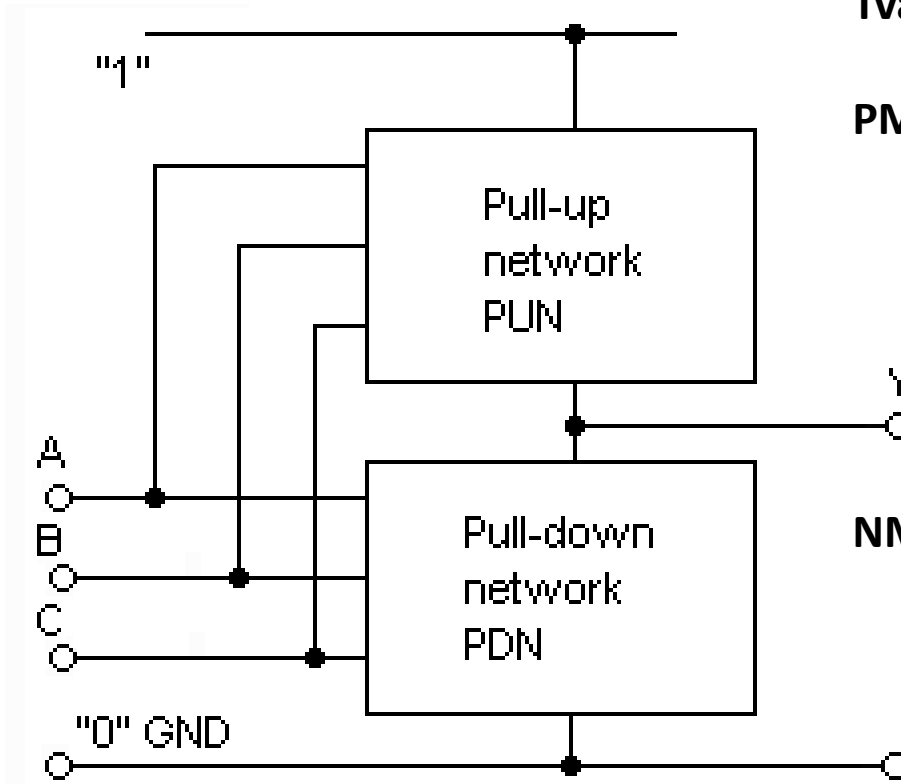
Tri-gate fin-fet

P och N MOS-transistorer

Strukturen av en CMOS-krets

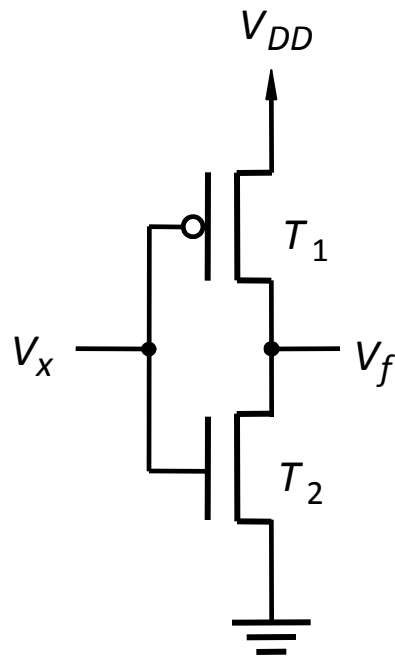

Två olika nät:

PMOS gör kretsens utgång "1"

NMOS gör kretsens utgång "0"

Inverteraren

(a) Circuit

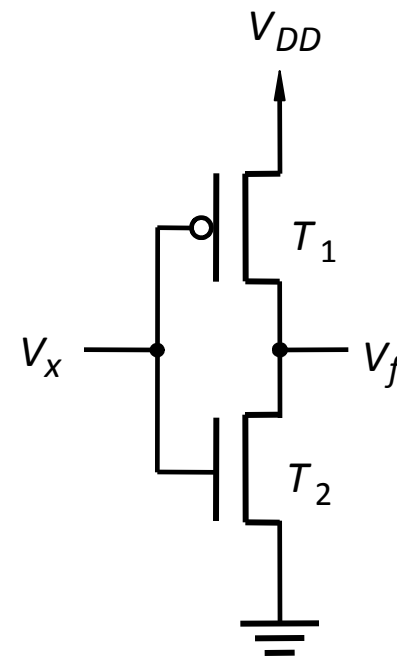
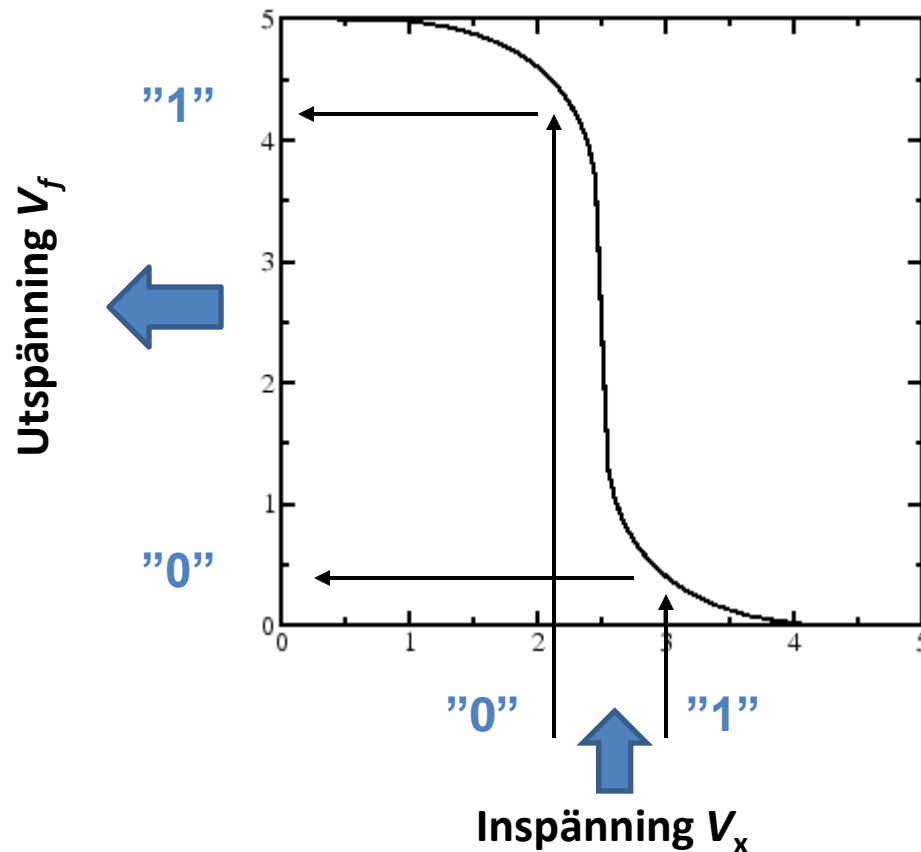
En CMOS-krets består av både PMOS och NMOS-kretsar. CMOS står för (Complementary MOS).

x	T_1	T_2	f
0	on	off	1
1	off	on	0

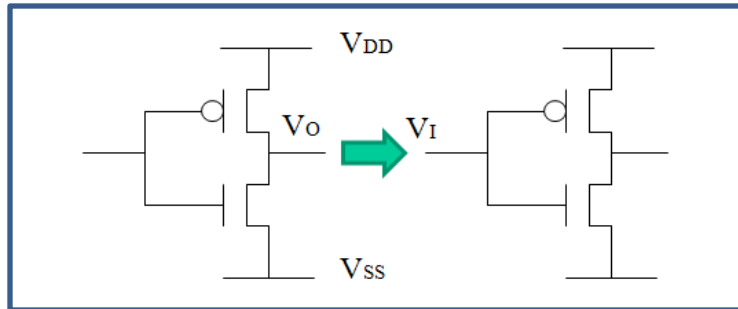
(b) Truth table and transistor states

Area: $A_{\text{inverter}} = 2$ Transistors

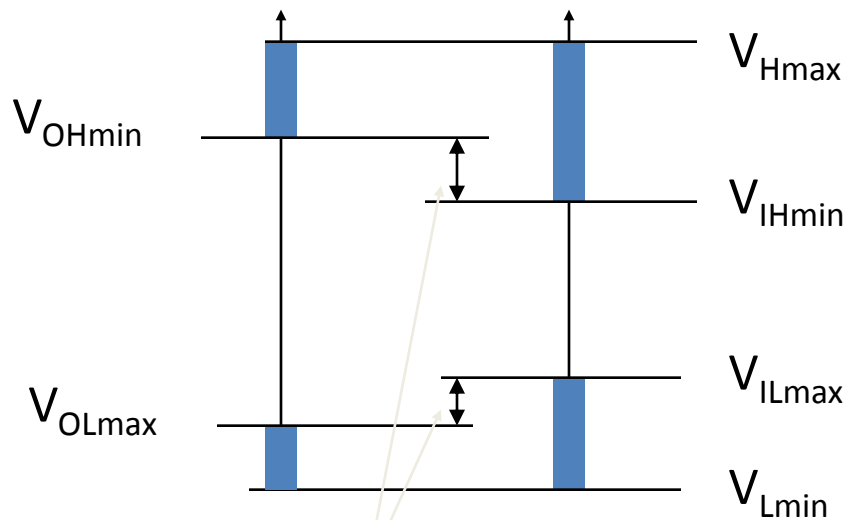
CMOS-inverterarens spänningsnivåer

Typiska signalnivåer för CMOS

Utgångsspänningar V_O och ingångsspänningar V_I passar varandra som "hand i handske", och med marginal!

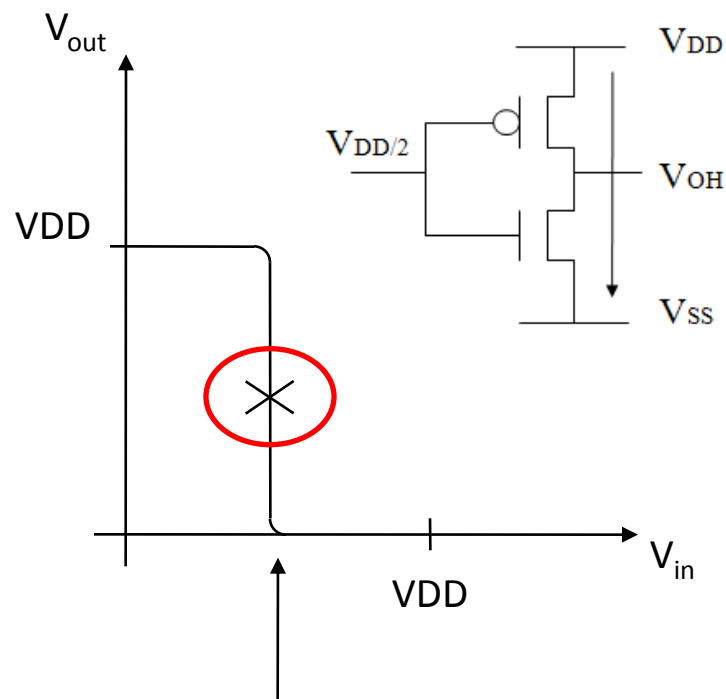

Marginal er!

Matningsspänning	5.0V	3.3V	1.8V
V_{HMAX}	5.0	3.3	1.8
V_{IHMIN}	2.9	1.9	1.0
V_{LMAX}	2.1	1.4	0.8
V_{LMIN}	0.0	0.0	0.0

En instabil punkt

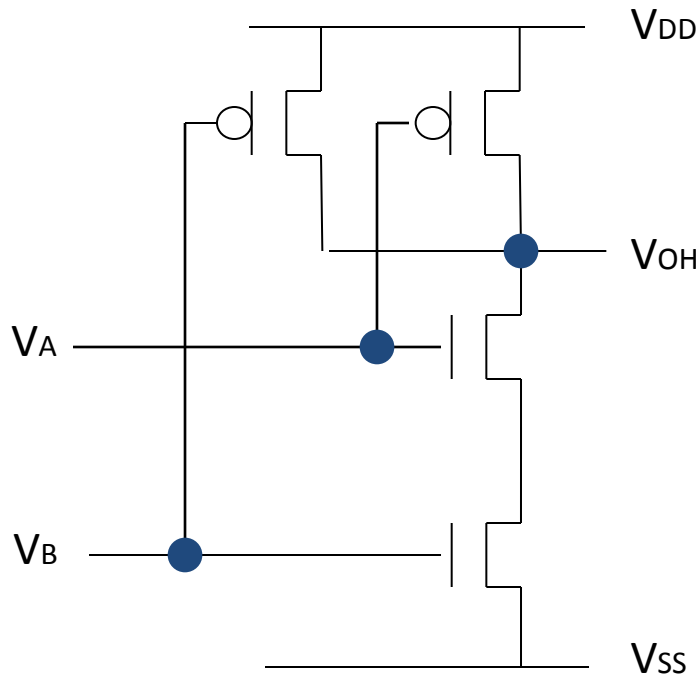

Instabil punkt

Vi återkommer till metastabilitet ...

- CMOS-kretsen har en mycket stabil överföringsfunktion
- Vid $V_{in} = V_{DD}/2$ finns en **instabil punkt**, då både T_1 och T_2 leder.
- Om en krets tillfälligt fastnar i detta läge så inträder ett tillstånd som kallas för metastabilitet.
- Om detta tillstånd varar för länge så kan transistorerna i kretsen skadas pga den höga strömmen.

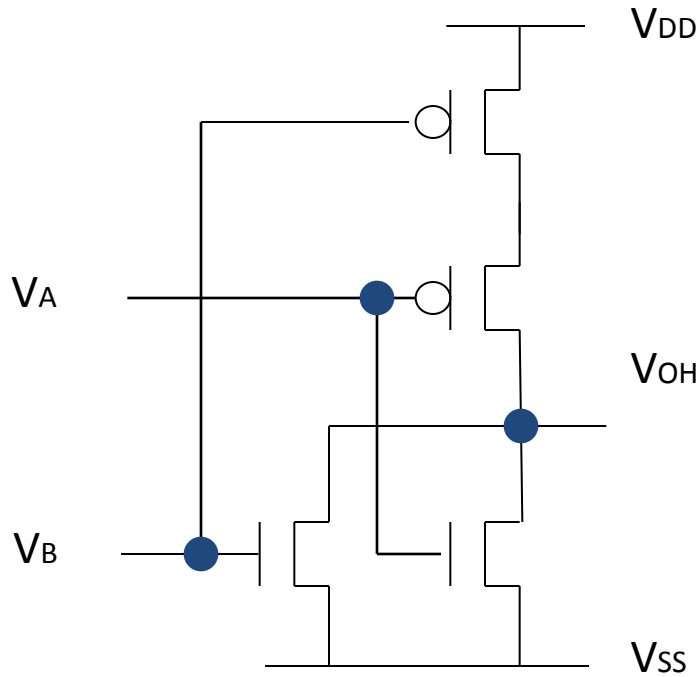
NAND-grinden

V_A	V_B	V_{OH}
$V_{SS}(0)$	$V_{SS}(0)$	$V_{DD}(1)$
$V_{SS}(0)$	$V_{DD}(1)$	$V_{DD}(1)$
$V_{DD}(1)$	$V_{SS}(0)$	$V_{DD}(1)$
$V_{DD}(1)$	$V_{DD}(1)$	$V_{SS}(0)$

Area: $A_{NAND} = 4$ Transistors

?

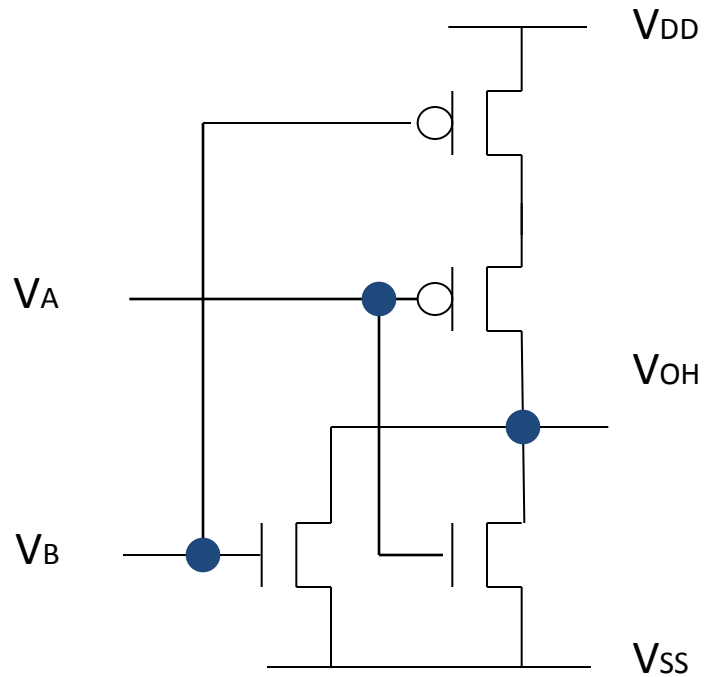

V_A	V_B	V_{OH}
$V_{SS}(0)$	$V_{SS}(0)$	
$V_{SS}(0)$	$V_{DD}(1)$	
$V_{DD}(1)$	$V_{SS}(0)$	
$V_{DD}(1)$	$V_{DD}(1)$	

Vilken sorts grind?

- a) NOR
- b) OR
- c) AND

NOR-grinden

V_A	V_B	V_{OH}
$V_{SS}(0)$	$V_{SS}(0)$	$V_{DD}(1)$
$V_{SS}(0)$	$V_{DD}(1)$	$V_{SS}(0)$
$V_{DD}(1)$	$V_{SS}(0)$	$V_{SS}(0)$
$V_{DD}(1)$	$V_{DD}(1)$	$V_{SS}(0)$

Area: $A_{NOR} = 4$ Transistors

Negativ logik ?

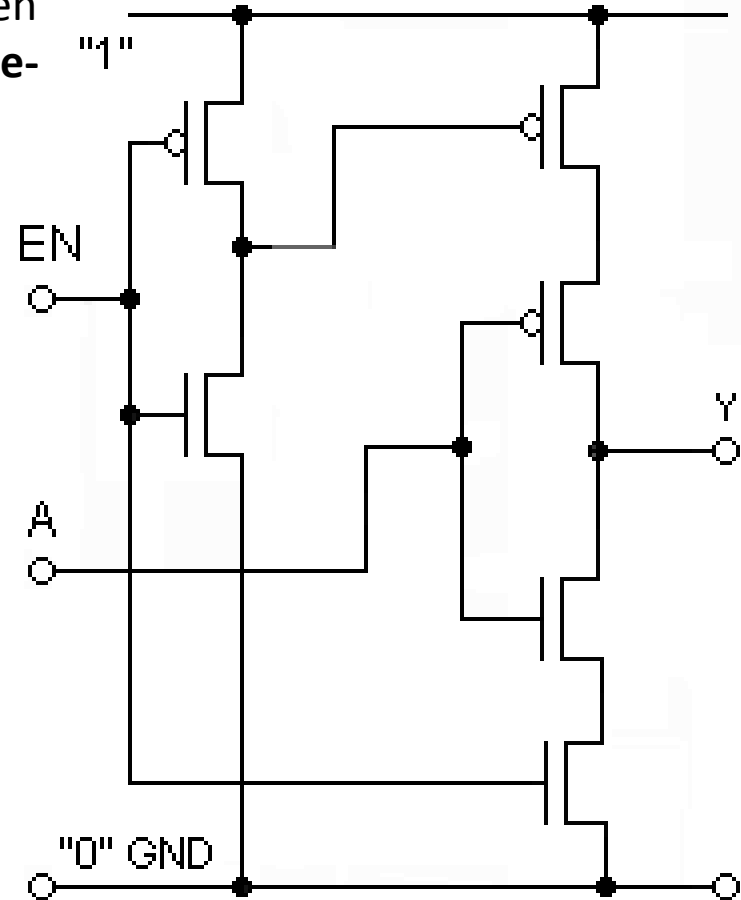
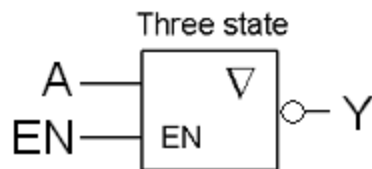
- Man kan också vända på begreppen och låta **L** (låg spänning) representera en logisk 1:a och låta **H** (hög spänning) representera en logisk 0:a.
  - Detta kallas för negativ logik.
- En AND-funktion blir då en OR-funktion och vice versa.
  - Negativ logik eller positiv logik är egentligen egalt, men av tradition använder man sig av positiv logik.

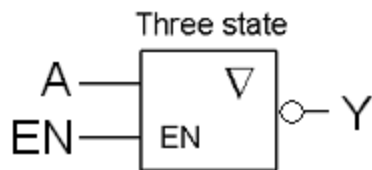
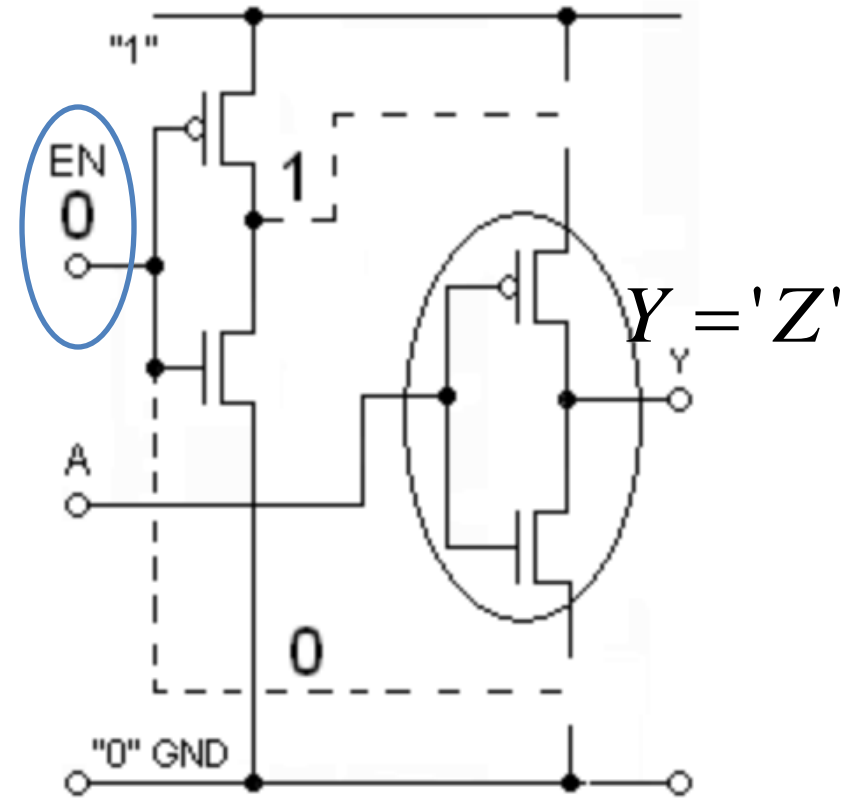
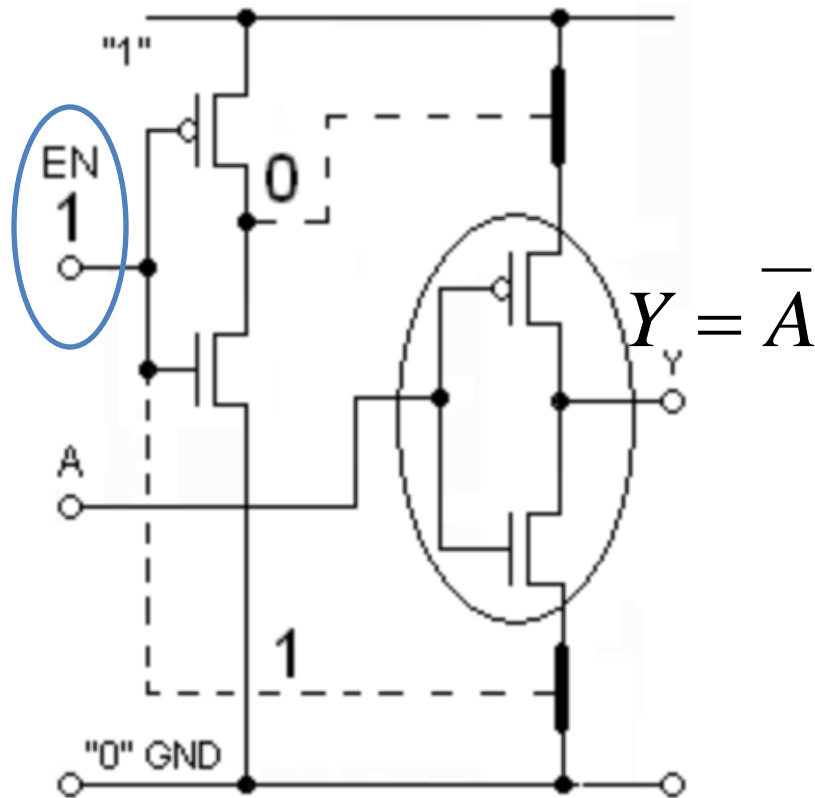
Three-state

En CMOS-grind kan förutom "1" eller "0" även förses med ett **tredje** utgångstillstånd – **Three-state "Z"** (= fränkopplad utgång).

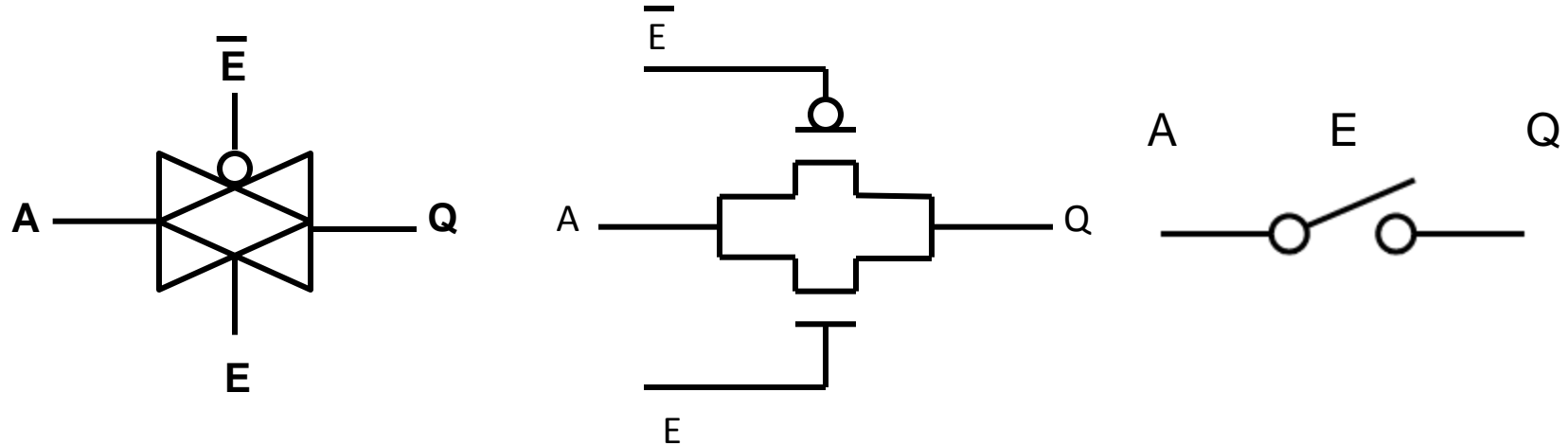
Om många utgångar kopplas ihop till **samma tråd** ("buss") så kan ju bara **en** av utgångar-na åt gången få vara aktiv. De övriga hålls i Threestate-tillståndet.

Three state 'Z'

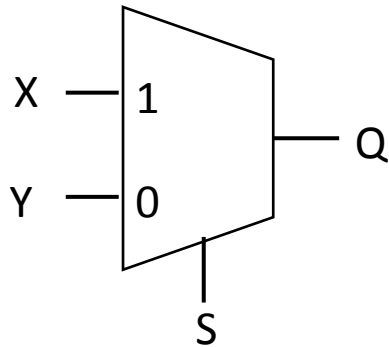
Transmissionsgrind

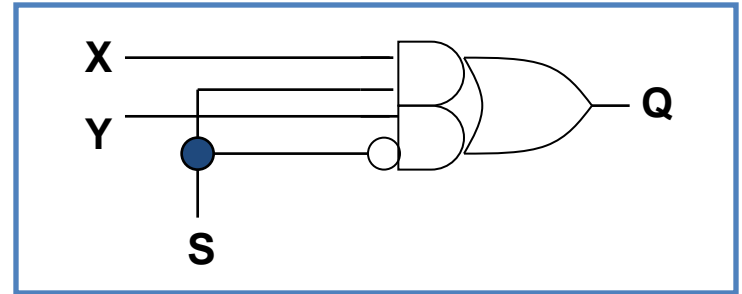
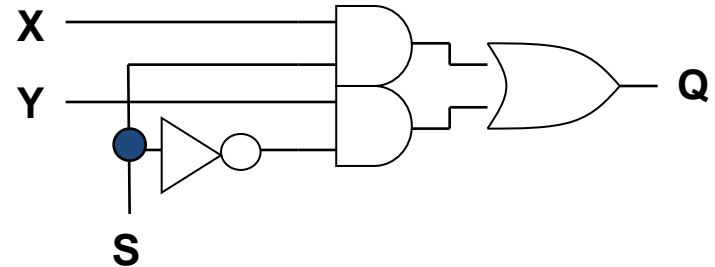
Utan att gå in på kretsdetaljerna så består en transmissionsgrind av en PMOS-transistor i **parallell** med en NMOS-transistor. Grinden styrs med E (och E') och är då att jämföra med en "vanlig" kontakt. En signal kan gå från A till Q , men även baklänges från Q till A . Transmissionsgrindskopplingar utnyttjar färre transistorer än andra grindar, men har sämre drivförmåga.

Area: $A_{TG} = 2$ Transistors

Exempel: MUX

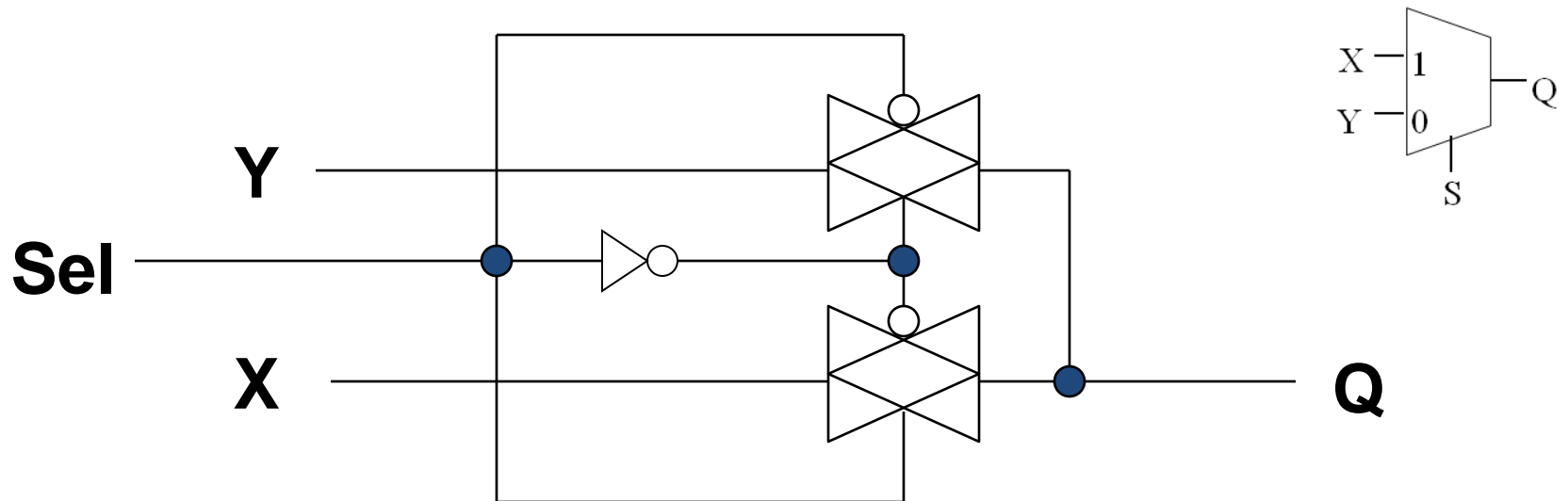

$$Q = XS + Y\bar{S}$$

**Av inverteraren blir endast ringen kvar.
Mellanliggande ledningar underförstås.**

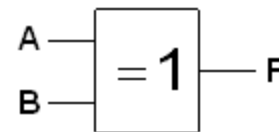
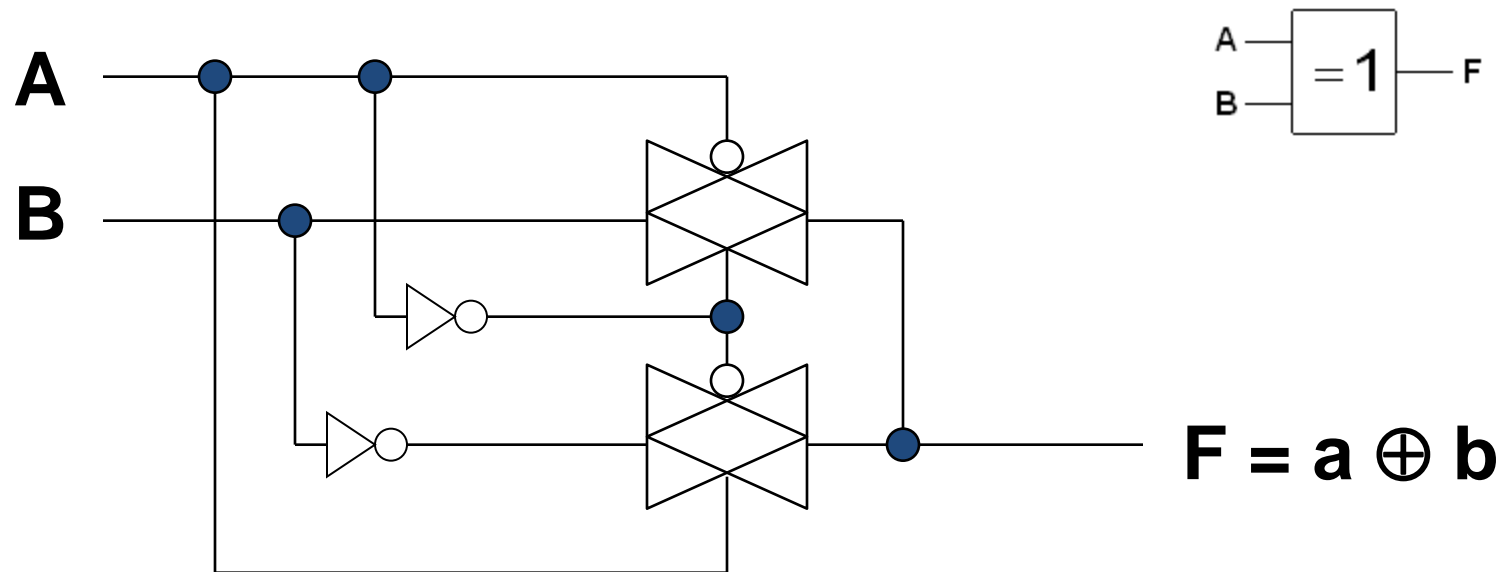
MUX med transmissionsgrind

Area: $A_{\text{mux}} = 6$ Transistors

XOR med transmissionsgrind

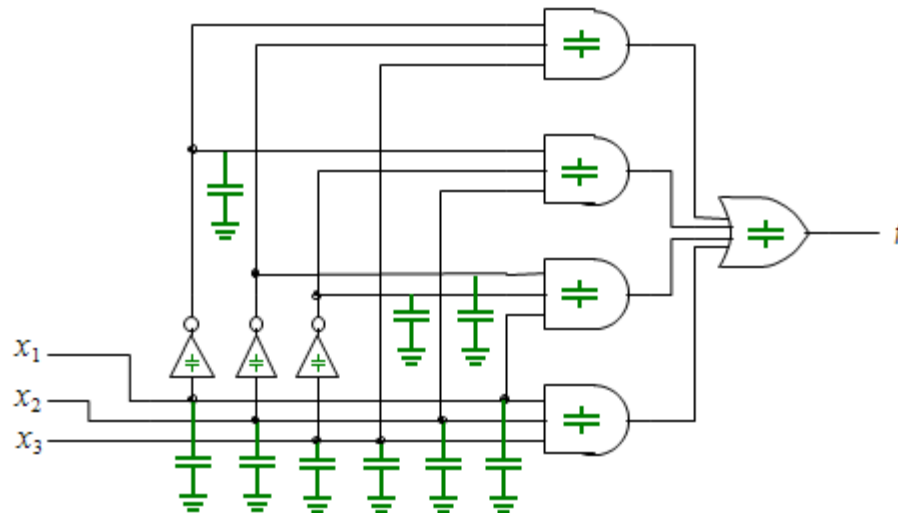

$$F = a \oplus b$$

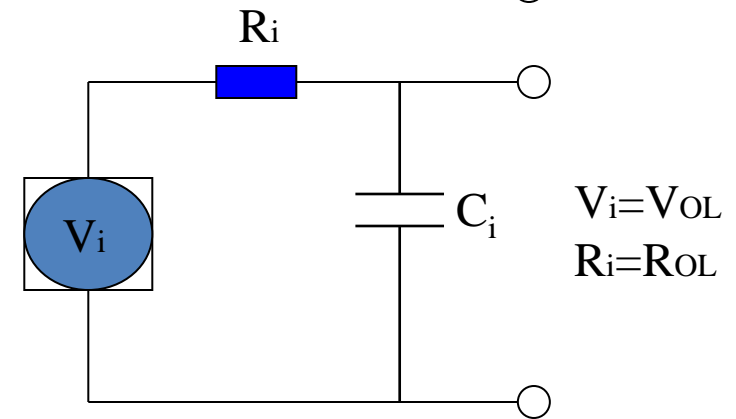
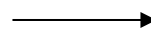
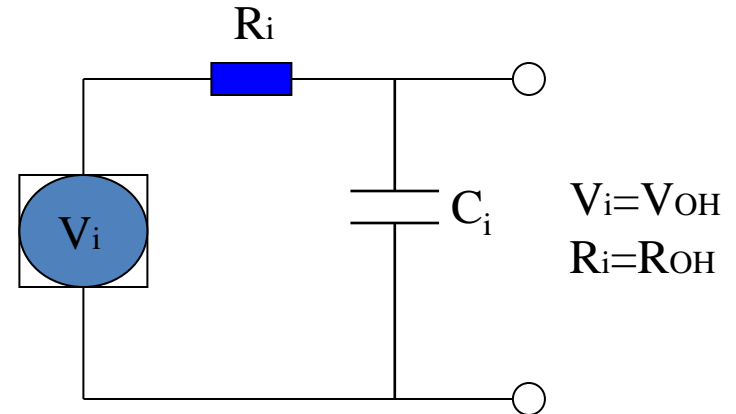
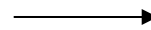
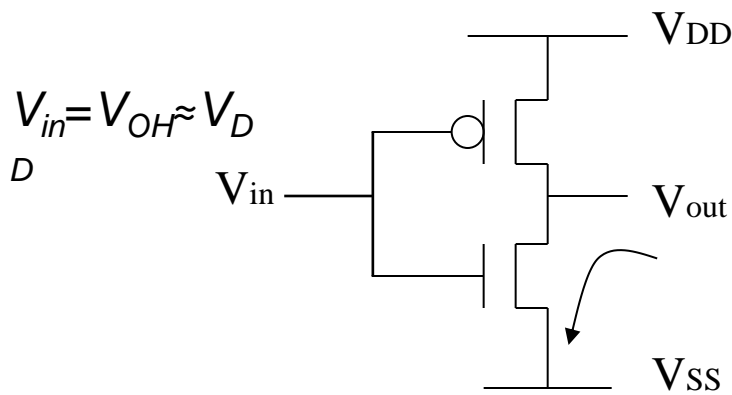
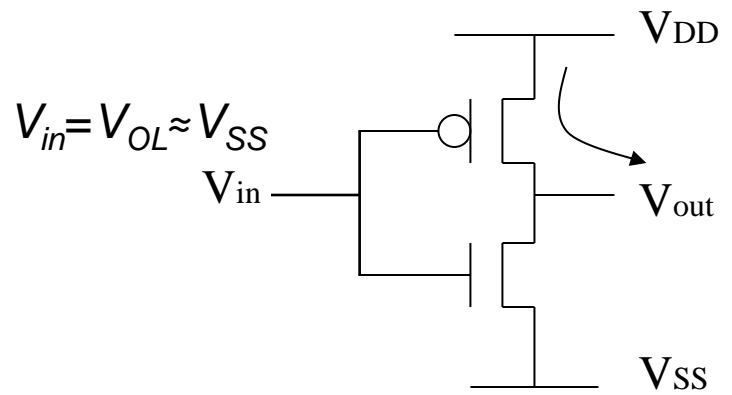
Fördröjningar i kretsar

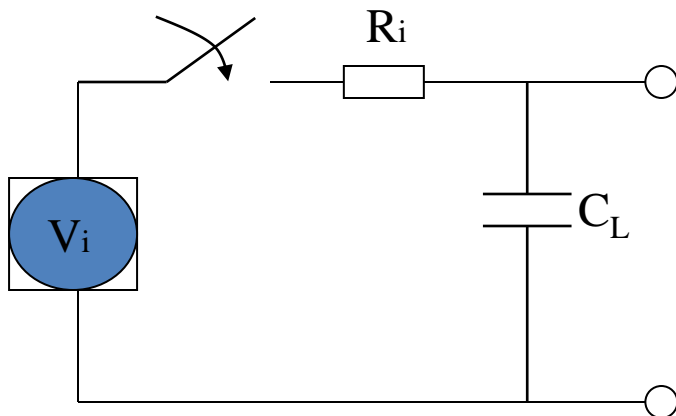
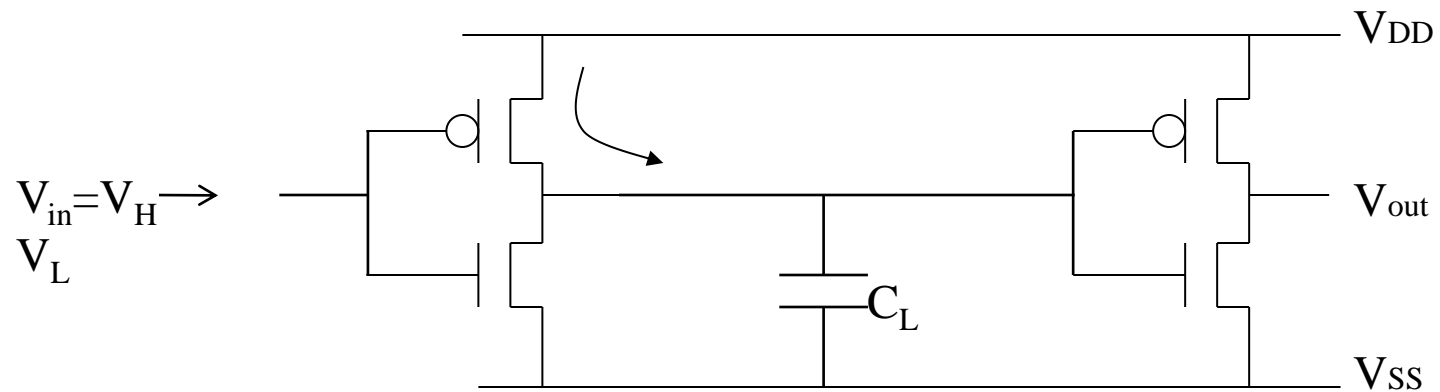
Alla ledningar i elektronikkretsar har kapacitans. Det tar ett tag för spänningar att nå slutvärdet. Dessa fördröjningar *i* kretsar och *mellan* kretsar begränsar snabbheten.

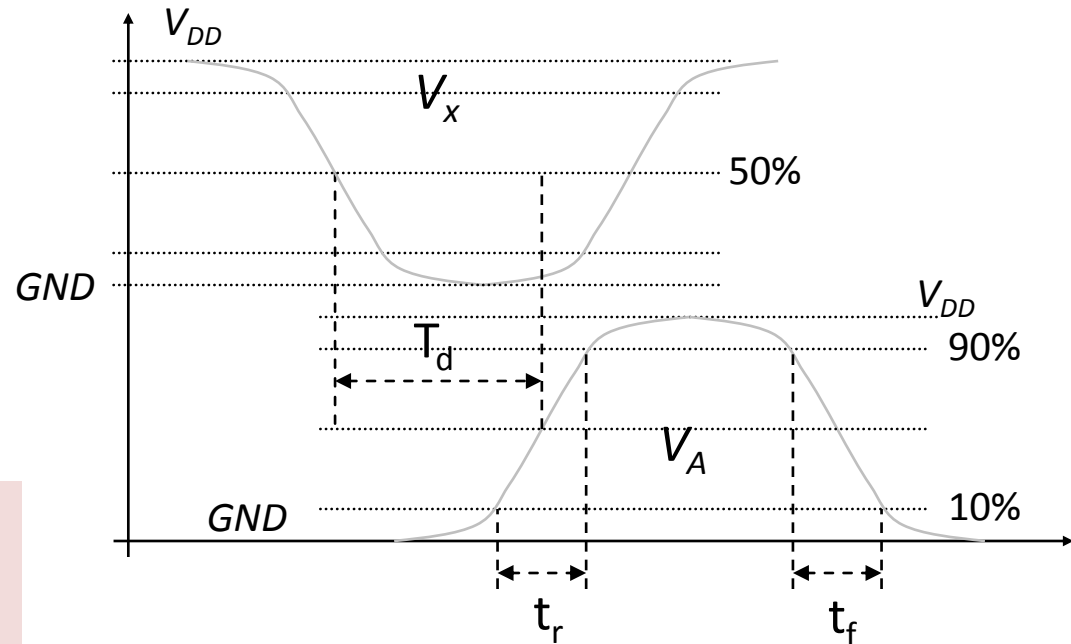
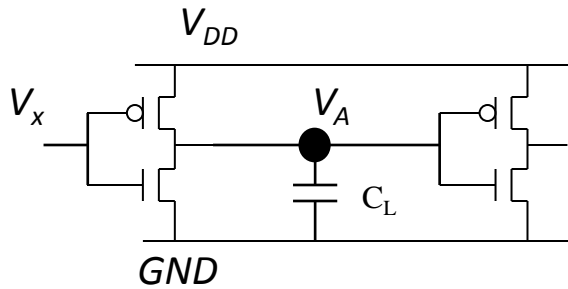
Inverteraren

Upp- och urladdningar i grinden orsakar fördröjningar

Rise, Fall, and Propagation Times...

T_d : Propagation Delay

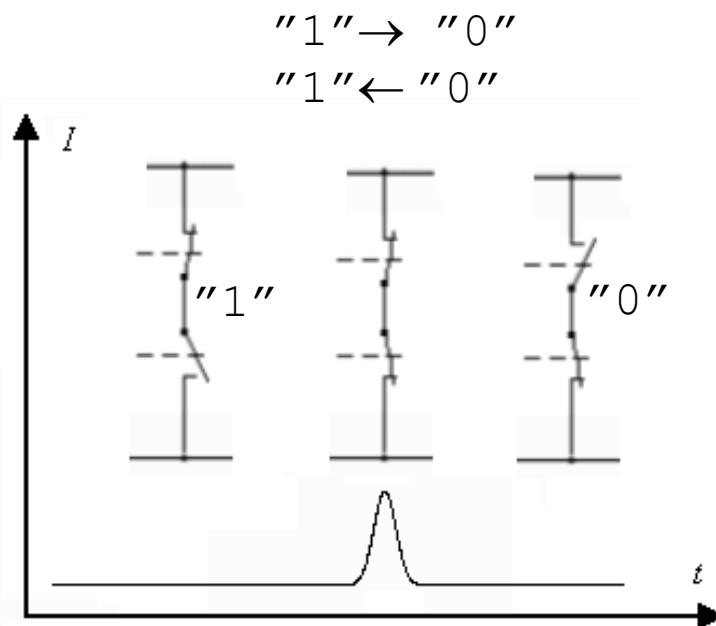
(50% V_x - 50% - V_A)

t_r : Rise time (10% - 90%)

t_f : Fall time (90% - 10%)

CMOS - Dynamisk förlusteffekt

Klassisk CMOS har **bara** förlusteffekt precis vid **omslaget**. Förlusteffekten P_F blir proportionell mot klockfrekvensen!

$$P_F \propto f_C \cdot V_{DD}^2$$

P_F Power losses

f_C Clockfrequency

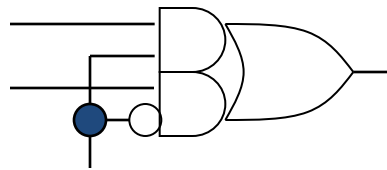
V_{DD} Supply Voltage

Typiska fördröjningar

NOT	0.5T (alt 1 om ihopkopplad NAND)
NAND,NOR	T
AND, OR	1.5T (AND = NAND + NOT)
NAND-NAND	2T (2 NAND i rad)
XOR,XNOR,MUX	3...5T (3T – opt. strukt)
XOR,MUX (TG)	2T

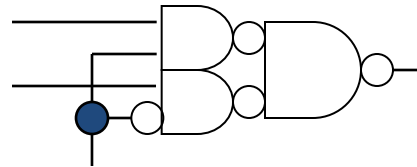
Optimerade strukturer för MUX

AND-OR

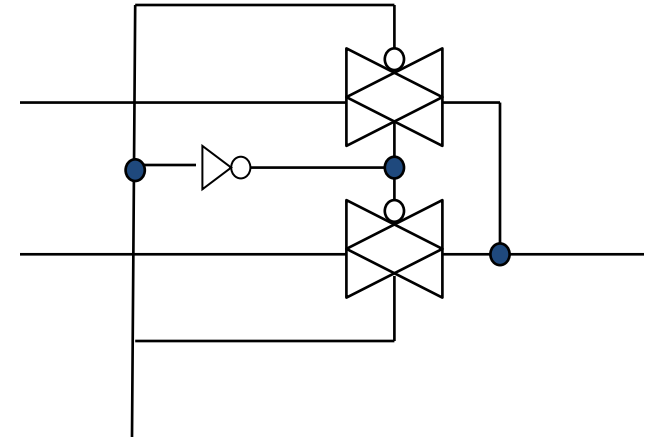
Area: $A_{MUX} = 20$ Transistorer
 Delay: $T_{MUX} = 5T_{NAND}$

DeMorgan

NAND-NAND

Area: $A_{MUX} = 14$ Transistorer
 Delay: $T_{MUX} = 3T_{NAND}$

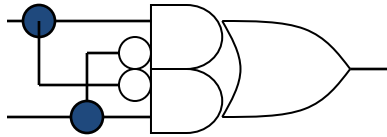
Area: $A_{MUX} = 6$ Transistorer
 Delay: $T_{MUX} = \sim 2T_{NAND}$

Bäst!

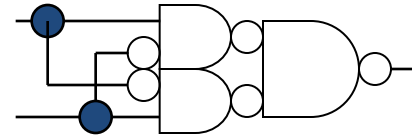
Optimerade strukturer för XOR

Area: $A_{XOR}=22$ Transistorer

Delay: $T_{XOR}=5T_{NAND}$

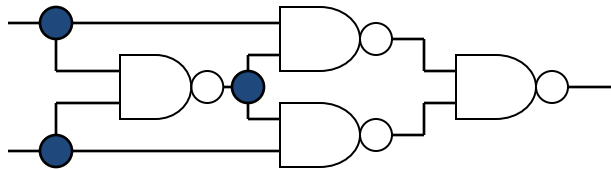
DeMorgan

Area: $A_{XOR}=16$ Transistorer

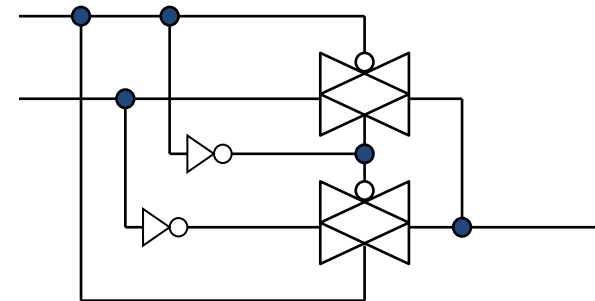
Delay: $T_{XOR}=3T_{NAND}$

Nand only

Area: $A_{XOR}=16$ Transistorer

Delay: $T_{XOR}=3T_{NAND}$

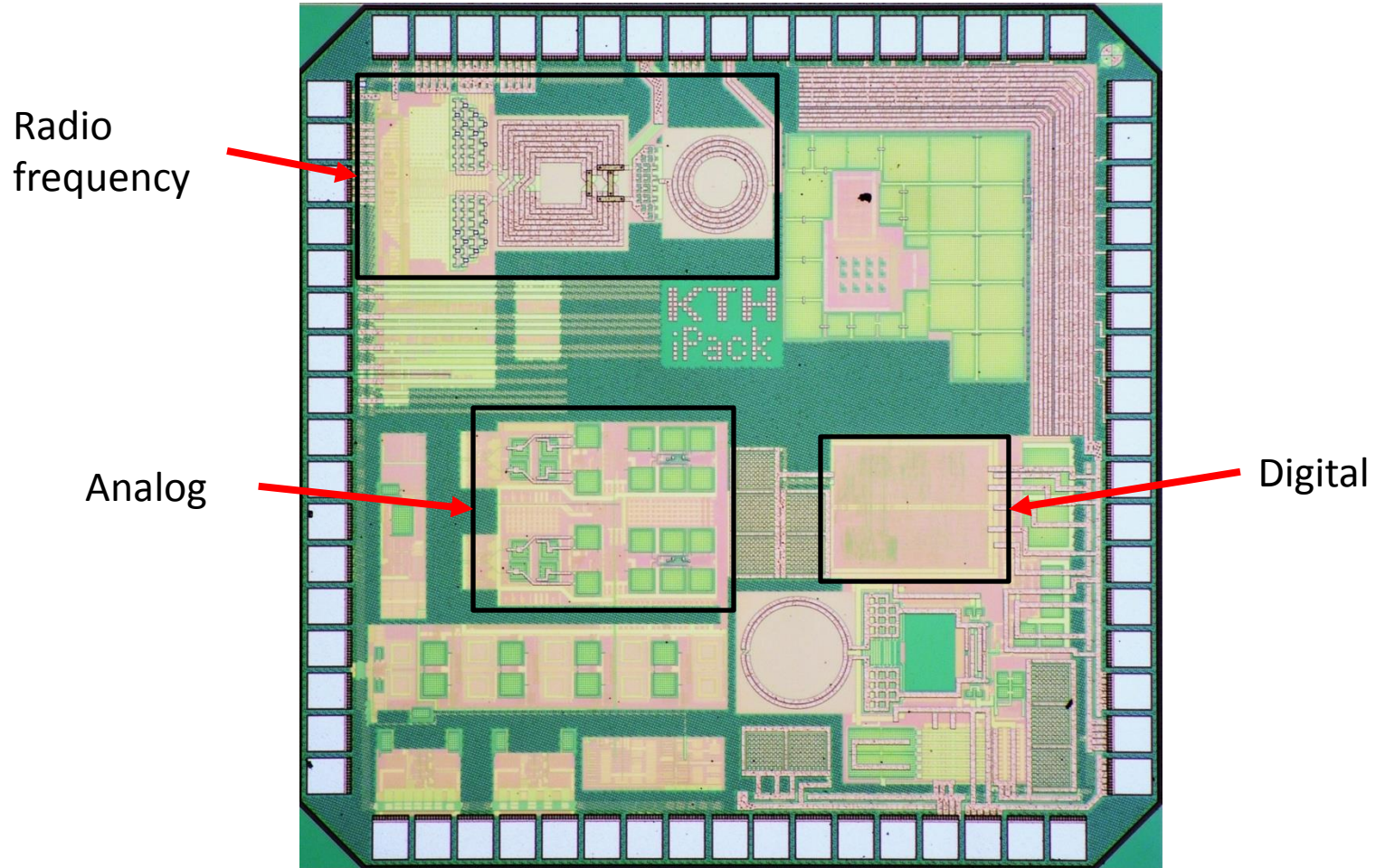
Area: $A_{XOR}=8$ Transistorer

Delay: $T_{XOR} \sim 2T_{NAND}$

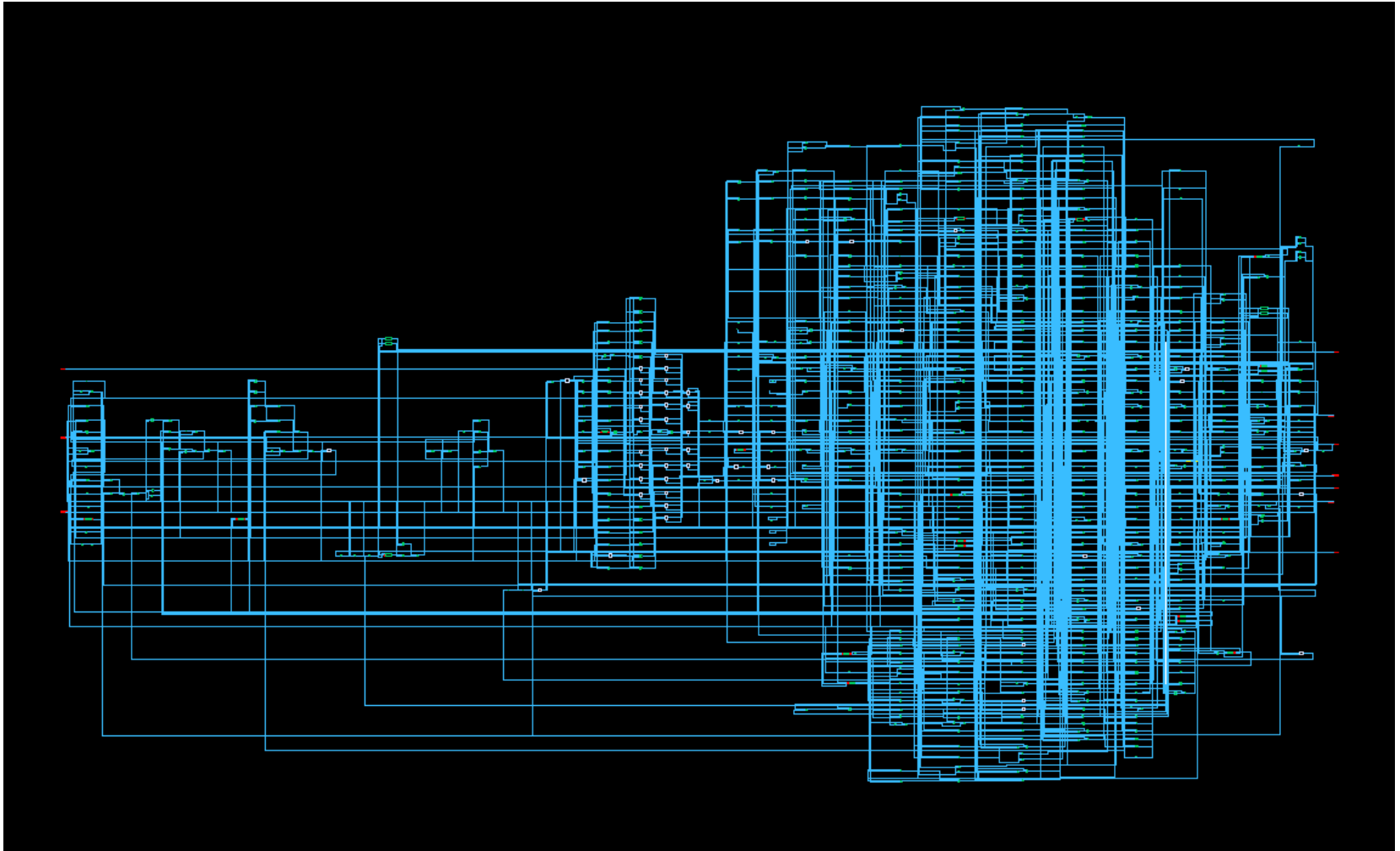
Bäst!

Exempel på krets

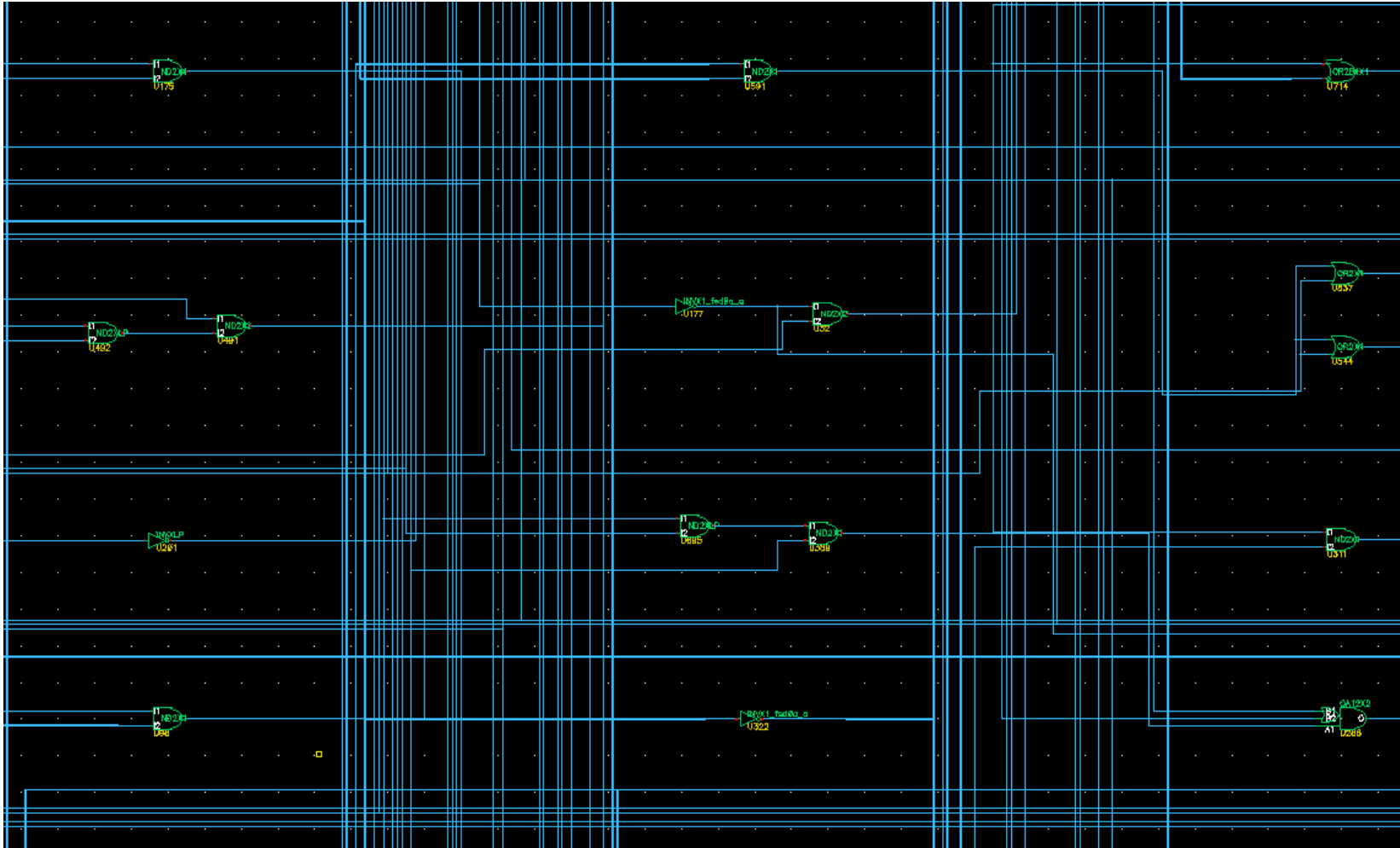

Mixed signal krets, innehåller både analoga och digitala kretsblock

Automatiskt genererad digital logik

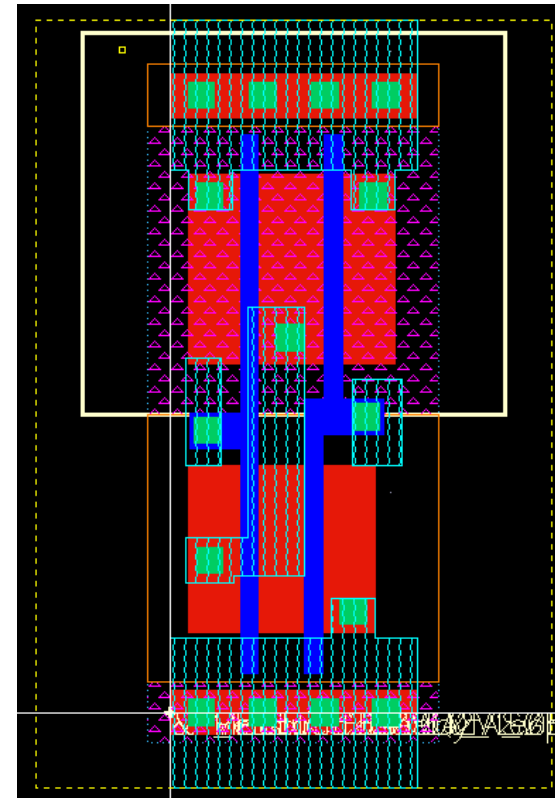
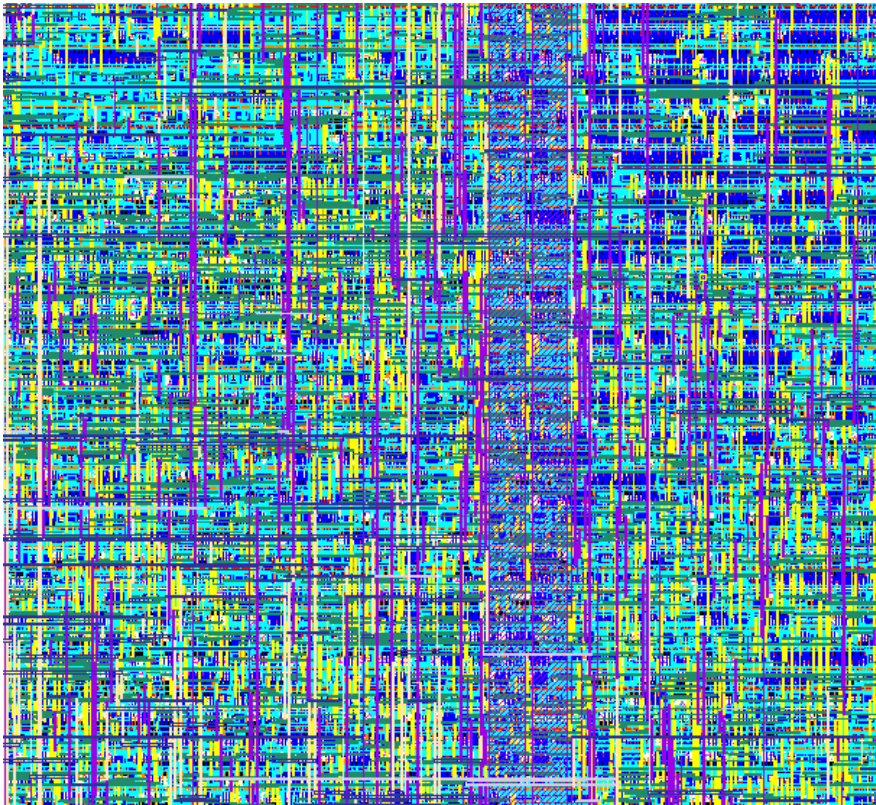

Automatiskt genererad digital logik

Zoomar man in känner man igen grindarna!

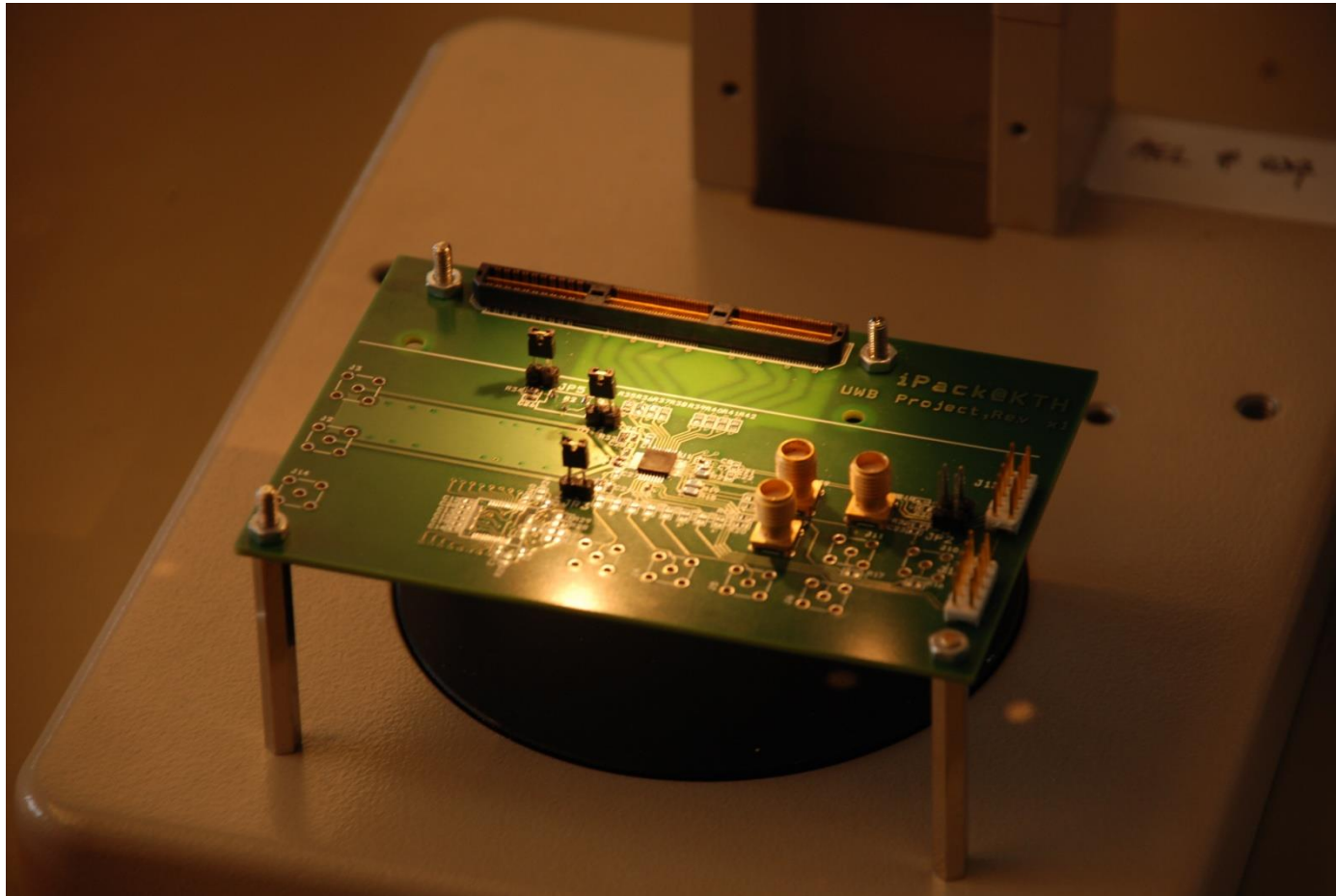
Digital layout

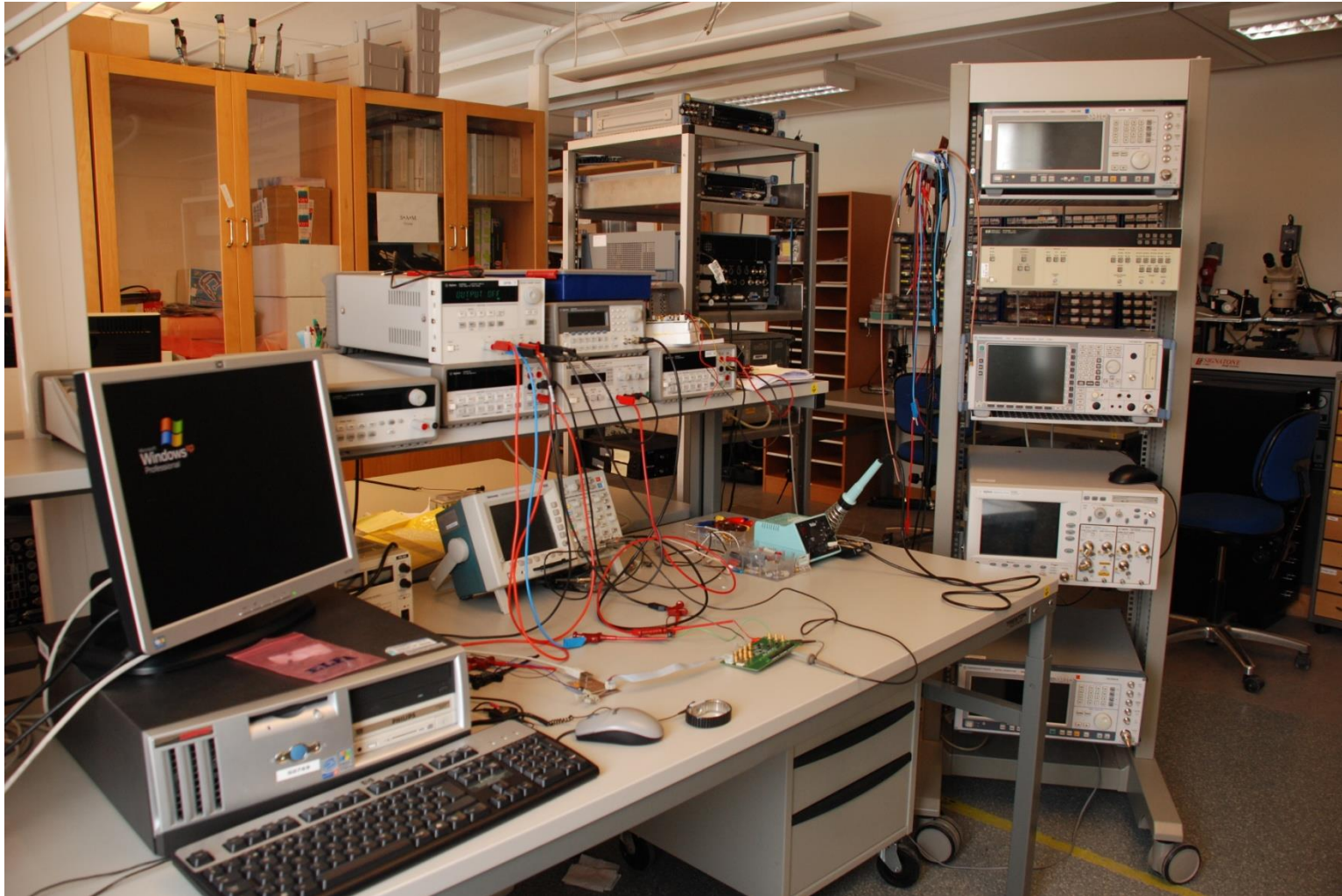
Känner du igen grinden?

Kapsla och montera på kretskort

Testning

Fan-out och Fan-in

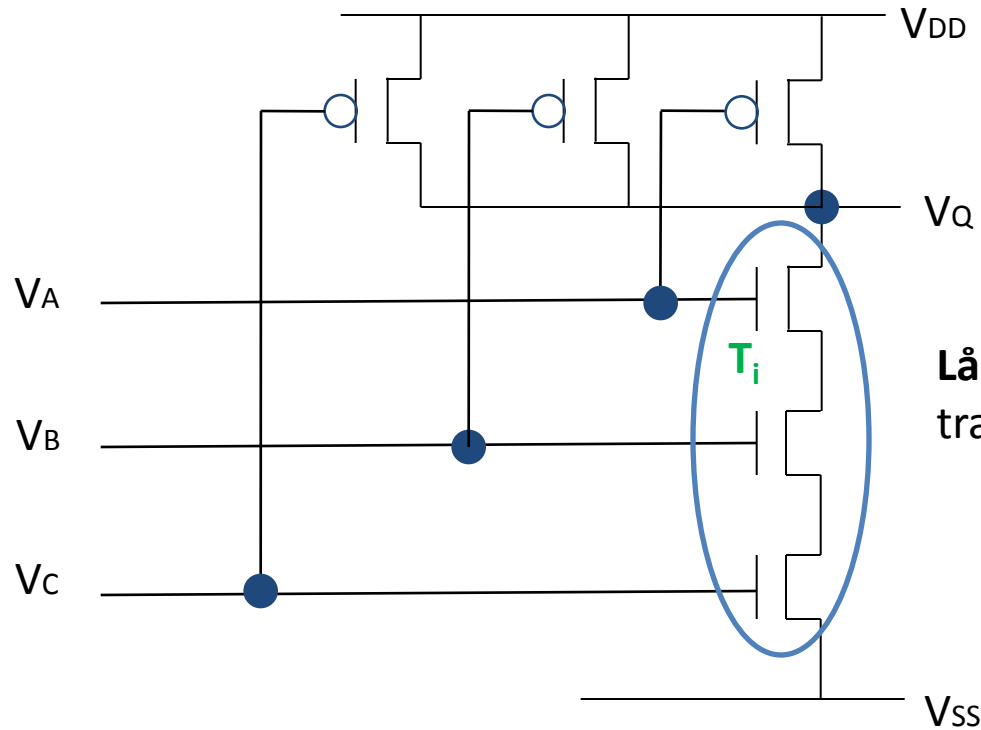

- **Fan-out** - en utgång driver många ingångar. Utgången lastas ned med summan av ingångarnas kapacitanserna => fördröjningen **T** blir **last-beroende**.

- **Fan-in** - en grind har många ingångar. Detta medför att den har fler inre kapacitancer => den inre fördröjningen **T_i** (även kallad den intrinsiska fördröjningen) blir större.

Grindar med flera ingångar

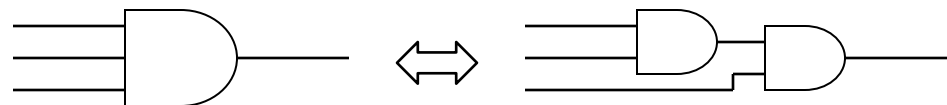

3-input NAND

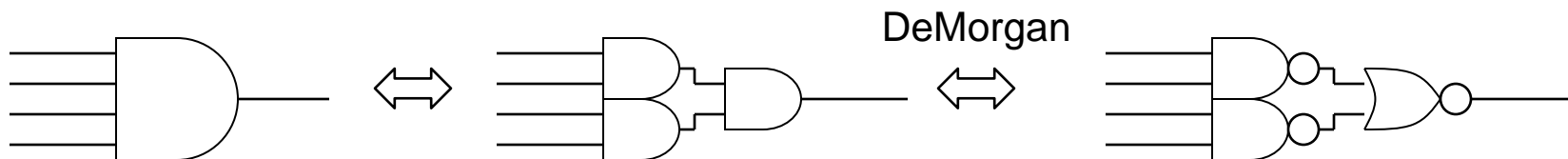
Man använder sällan grindar med fler än **fyra** ingångar.

Lång rad av seriekopplade transistorer ger långsam funktion!

Hög Fan-in löses med trädstrukturer

$$a \cdot b \cdot c = a \cdot (b \cdot c)$$

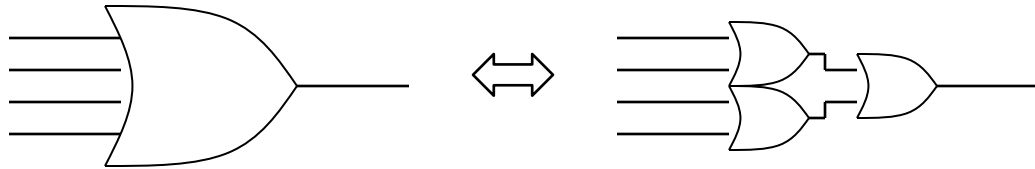

$$a \cdot b \cdot c \cdot d = (a \cdot b) \cdot (c \cdot d)$$

$$a \cdot b \cdot c \cdot d = \overline{\overline{(a \cdot b)} + \overline{(c \cdot d)}}$$

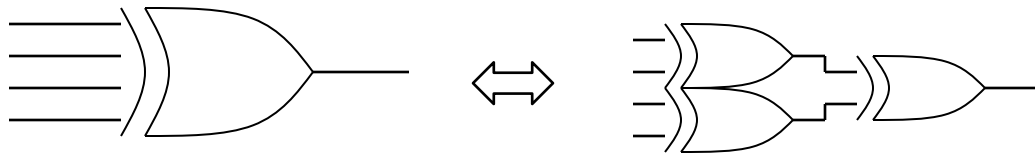
Till priset av ökat grind-djup (fördröjning)

Fler trädstrukturer

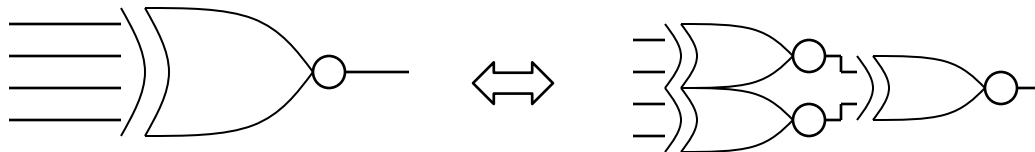

$$a + b + c + d = (a + b) + (c + d)$$

Till priset av ökat grind-djup (fördröjning), men effekten av inre kapacitanser hade blivit värre.

$$a \oplus b \oplus c \oplus d = (a \oplus b) \oplus (c \oplus d)$$

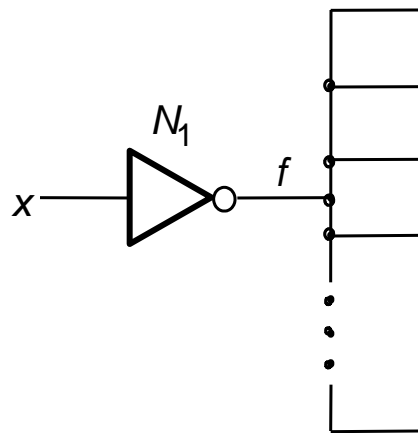

$$\overline{a \oplus b \oplus c \oplus d} = \overline{(a \oplus b) \oplus (c \oplus d)}$$

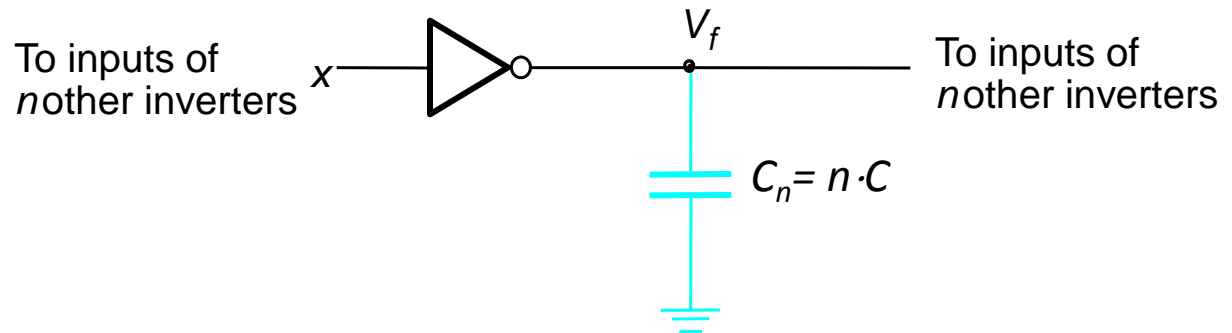
Kan Du bevisa dessa likheter?

Fan-out

- Antalet grindar som en grind driver betecknas som fan-out
- Alla grindar som drivs ökar den kapacitativa lasten

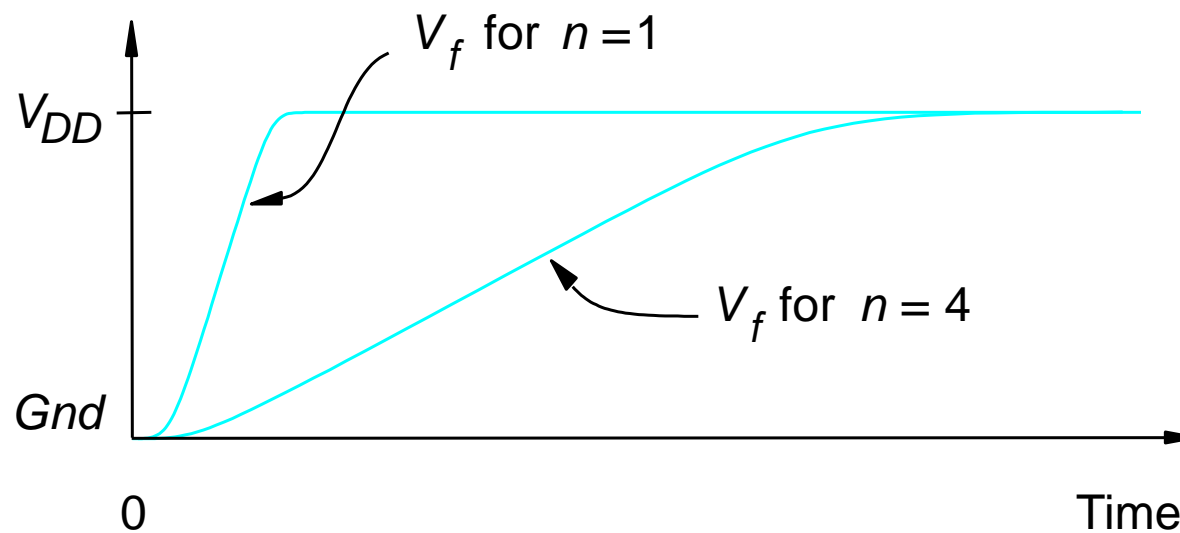

(a) Inverter that drives n other inverters

(b) Equivalent circuit for timing purposes

- Fördröjningen för olika fan-outs

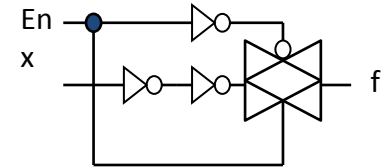
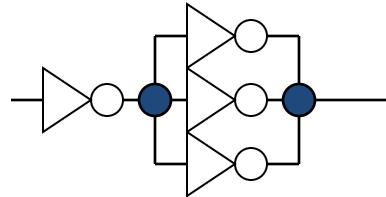
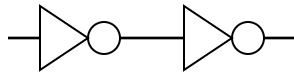
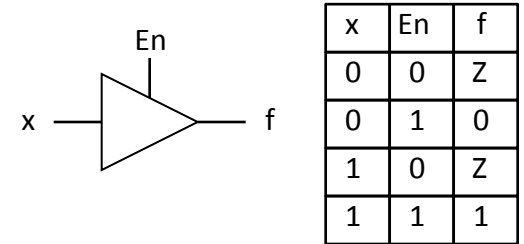
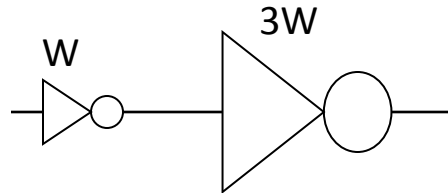
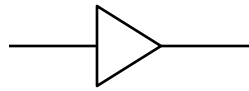

Buffer

- En buffer är en krets som implementerar funktionen $f(x) = x$ (det vill säga sig själv)
- Idén med bufferten är att ökar drivförmågan av kapacitativa laster
  - För att öka drivförmågan så använder man större transistorer
  - Buffrar kan dimensioneras så att de kan driva större strömmar

Hög Fan-out – använd buffer

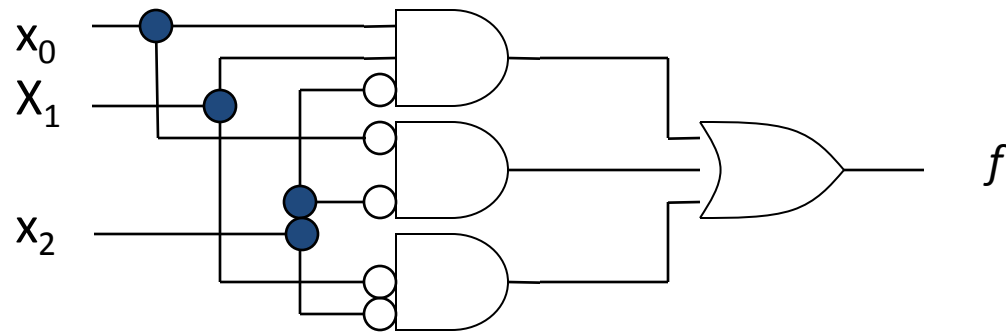
Non-inverting Buffer

High-Fan-Out Buffer

Tri-state Buffer

Critical path (den längsta vägen)

$$f = x_0 x_1 \bar{x}_2 + \bar{x}_0 \bar{x}_2 + \bar{x}_1 \bar{x}_2$$

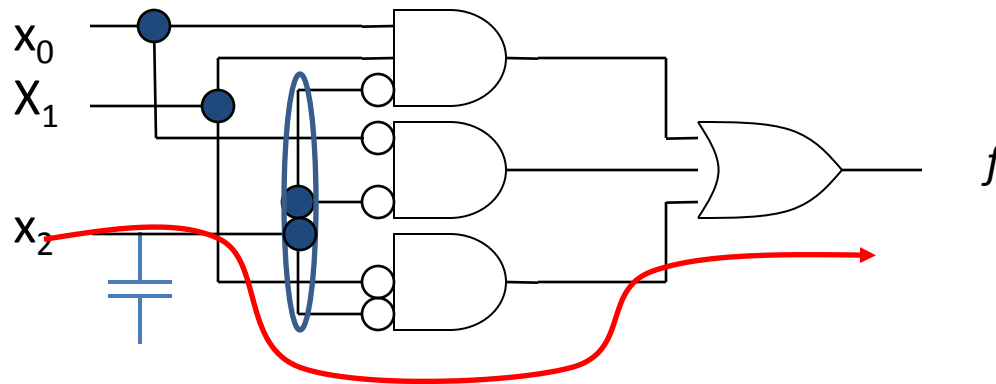
**Vilken väg till utgången tar längst tid?
(om ingångarna drivs med likadan buffert)**

$x_0 x_1 x_2$?

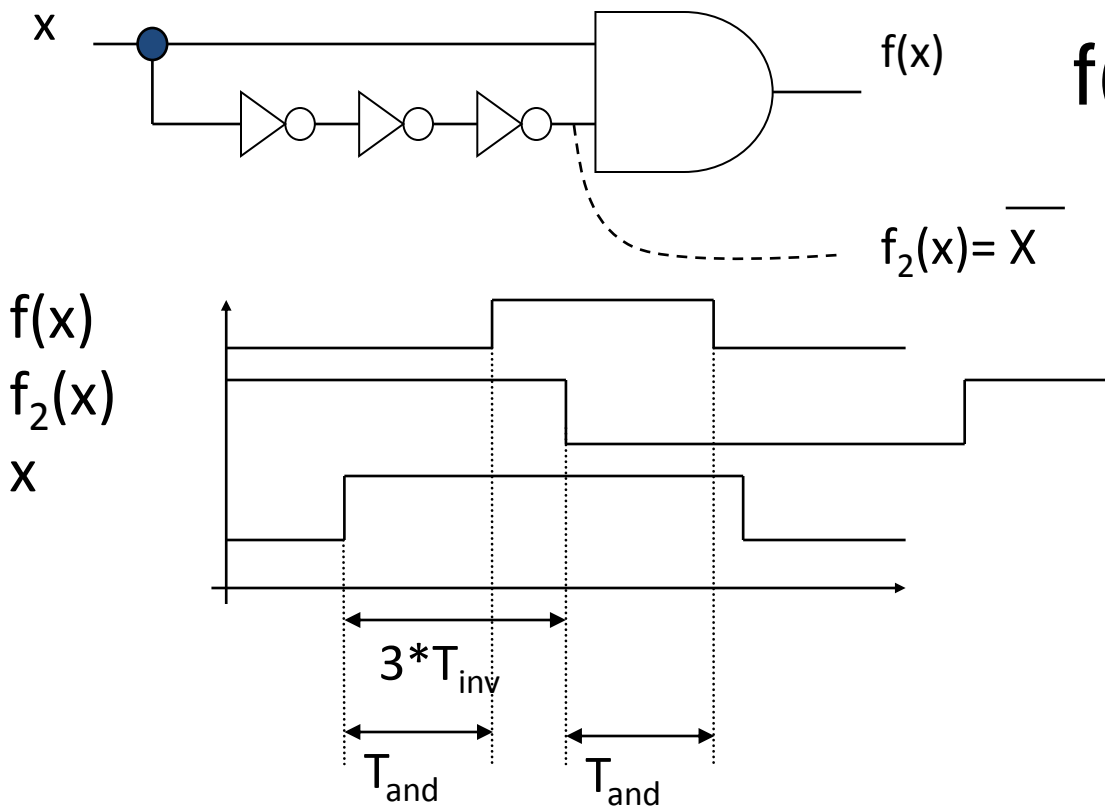
“Critical path”

$$f = x_0 x_1 \overline{x_2} + \overline{x_0} \overline{x_2} + \overline{x_1} \overline{x_2}$$

$x_0 x_1 x_2$ passerar alla var sin NOT , AND, och OR,
på vägen mot utgången f , men x_2 belastas av *tre* ingångar, x_0 och x_1 bara av *två*.
“Critical path” blir x_2 !

Signal Racing

$$f(\underline{x}) = x \overline{\overline{\overline{x}}} = x \overline{\overline{x}} = 0$$

$$f_2(x) = \overline{\overline{\overline{x}}}$$

Om en signal har olika långa vägar till utgången kan sk signal racing uppkomma.

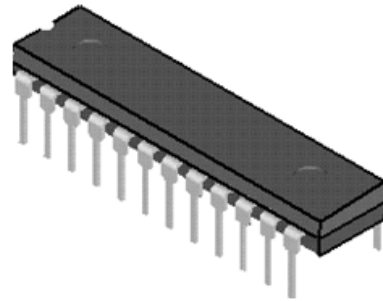
- CMOS-kretsarna är mycket effektsnåla
- Den största andelen för äldre teknologier är den dynamisk effekten, som sker när man byter spänningsnivå
- För en CMOS-krets kan man beräkna effektförbrukningen med formeln
- För en inverter förenklas formeln till

$$P_D = \frac{1}{2} \alpha f C V_{DD}^2$$

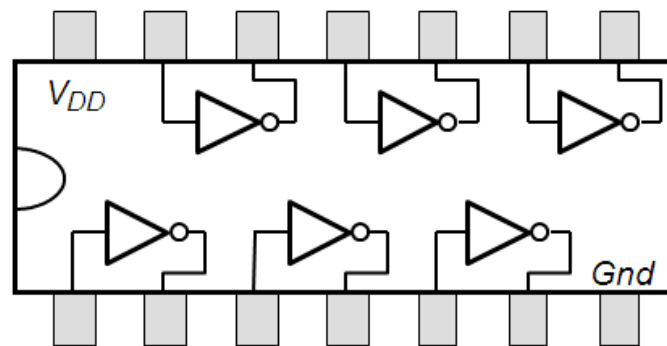
$$P_{D,inv} = f C V_{DD}^2$$

- (Brown/Vranesic Example 3.8)
  - Inverterare
    - $C = 70 \text{ fF}$, $f = 100 \text{ MHz}$, $V_{DD} = 5\text{V}$
    - $P_D = 175 \mu\text{W}$
  - Antag att en design har grindar motsvarande 10000 inverterare där 20% av grindarna byter spänningsnivå, så är effektförbrukning ca 0.35W

7400-series standard chips

(a) Dual-inline package

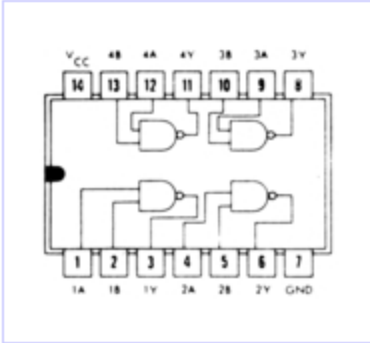
(b) Structure of 7404 chip

Standardkretsarna används mest som reservdelar

ELFA
Allt mellan antenn och jord

Logikkrets DIL-14, 74HC00N

Aktiva komponenter > Digitala kretsar / Utvecklingsverktyg / Kristaller > 74-logik

Kvantitet	Artikelnr.	Pris/styck
<input type="text" value="1"/> <input type="button" value="Köp"/>	73-500-10	1- 5.77
		25- 3.35
		100- 2.42

Levereras normalt samma dag
 Uppfyller ROHS direktivet

Saldo

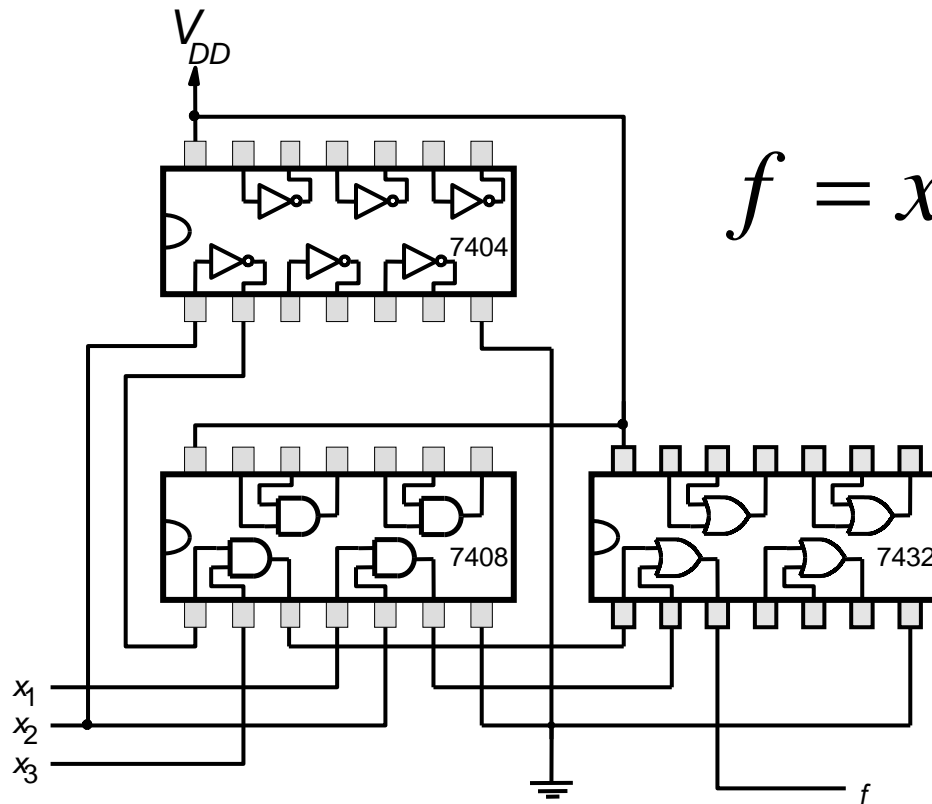
Centrallager Veddesta

Tillgängligt lagersaldo **1175**
Vi reserverar oss för mellanförsäring och lagersaldofel.

Inte så dyra!

Men många fler än skolorna behöver kretsarna. Det finns många kvar i lager ...

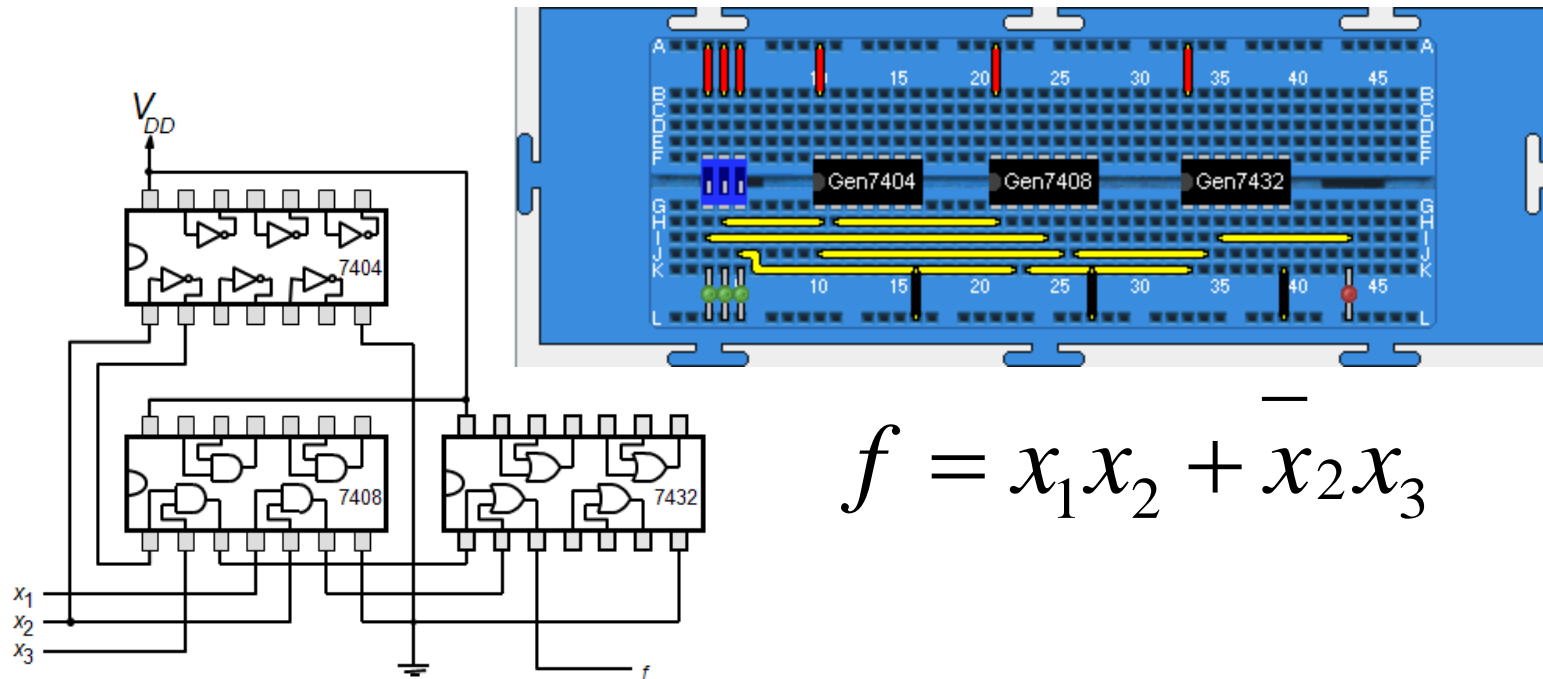
Implementering av en logisk funktion

$$f = x_1x_2 + \bar{x}_2x_3$$

Kopplingsdäcksimulator

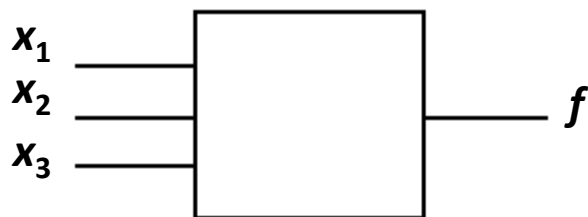
Inför laborationerna ska Du prova att koppla upp kretsarna med en kopplingsdäcksimulator!

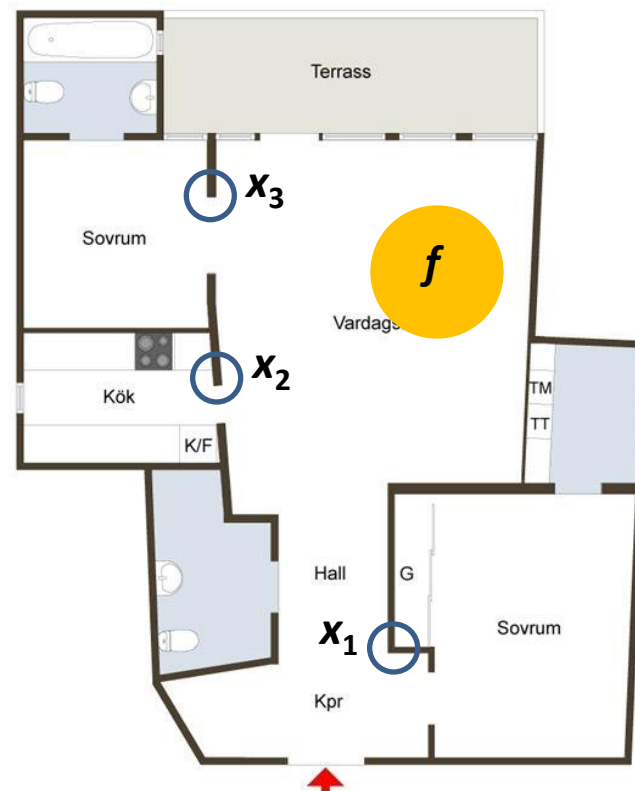

Brown/Vranesic: 2.8.1

Antag att vi behöver kunna tända/släcka vardagsrummet från tre olika ställen.

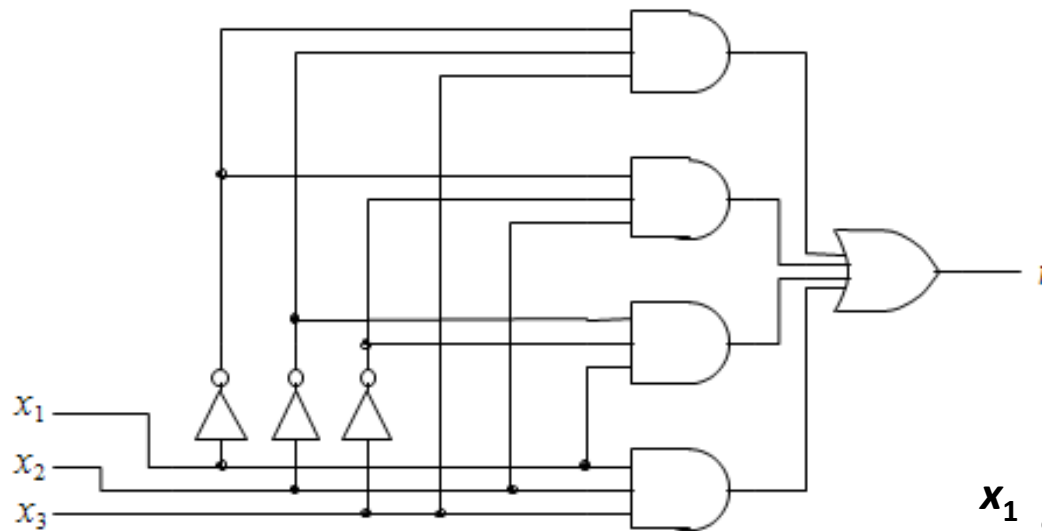
x_1	x_2	x_3	f
0	0	0	0
0	0	1	1
0	1	0	1
0	1	1	0
1	0	0	1
1	0	1	0
1	1	0	0
1	1	1	1

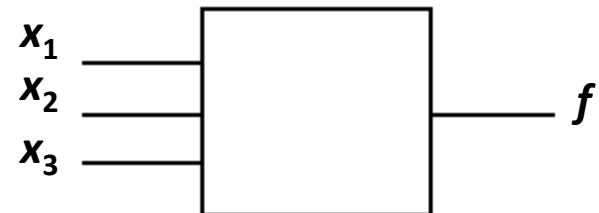
Viss avvikelse kan förekomma. Skala och mått kan avvika från verkligheten.

Trevägs ljuskontroll

$$f = \sum m(1,2,4,7) = \bar{x}_1\bar{x}_2x_3 + \bar{x}_1x_2\bar{x}_3 + x_1\bar{x}_2\bar{x}_3 + x_1x_2x_3$$

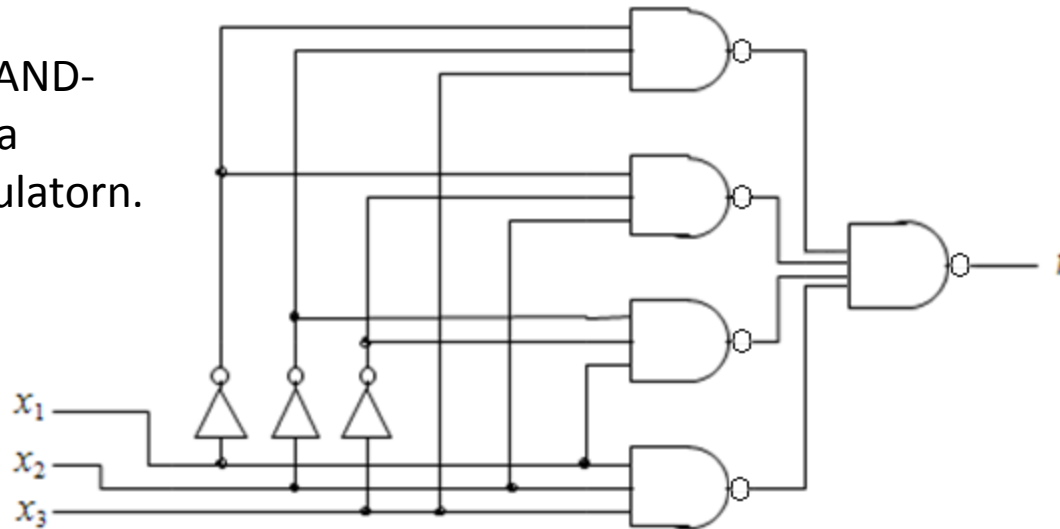

(a) Sum-of-products realization

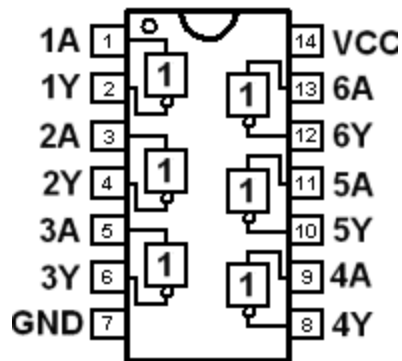

NAND-NAND

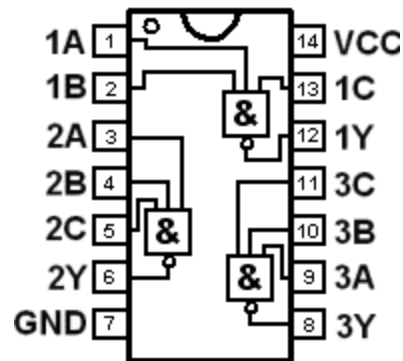
Om vi byter till NAND-NAND så finns alla grindarna till simulatorn.

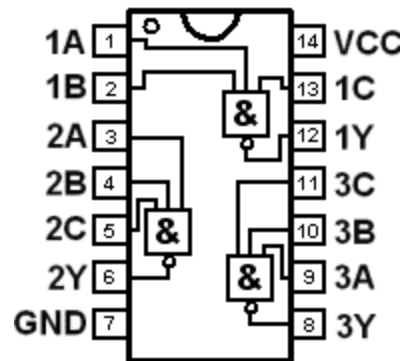
7404

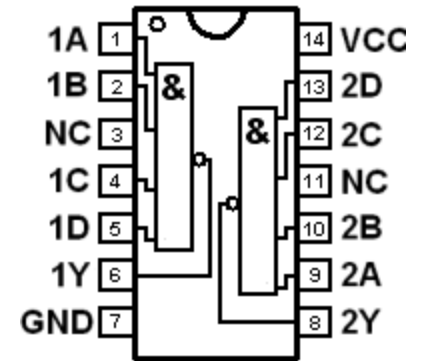
7410

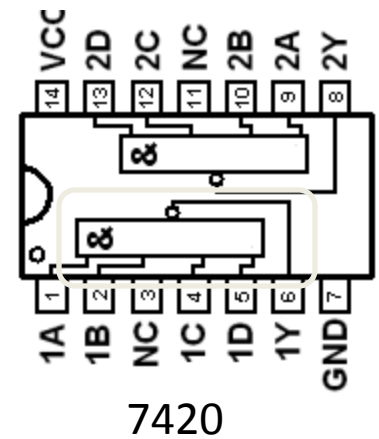
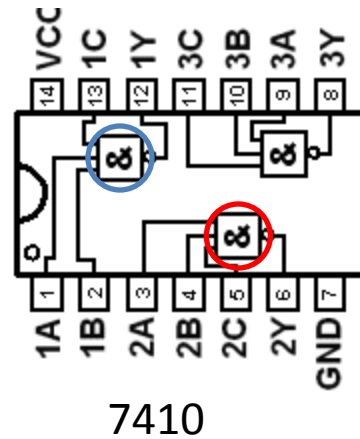
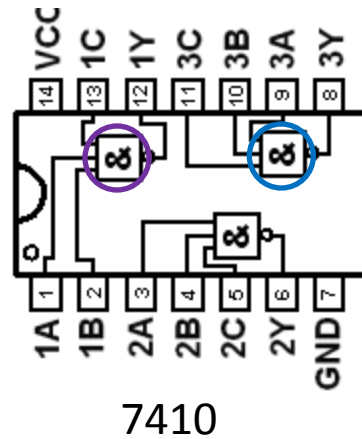
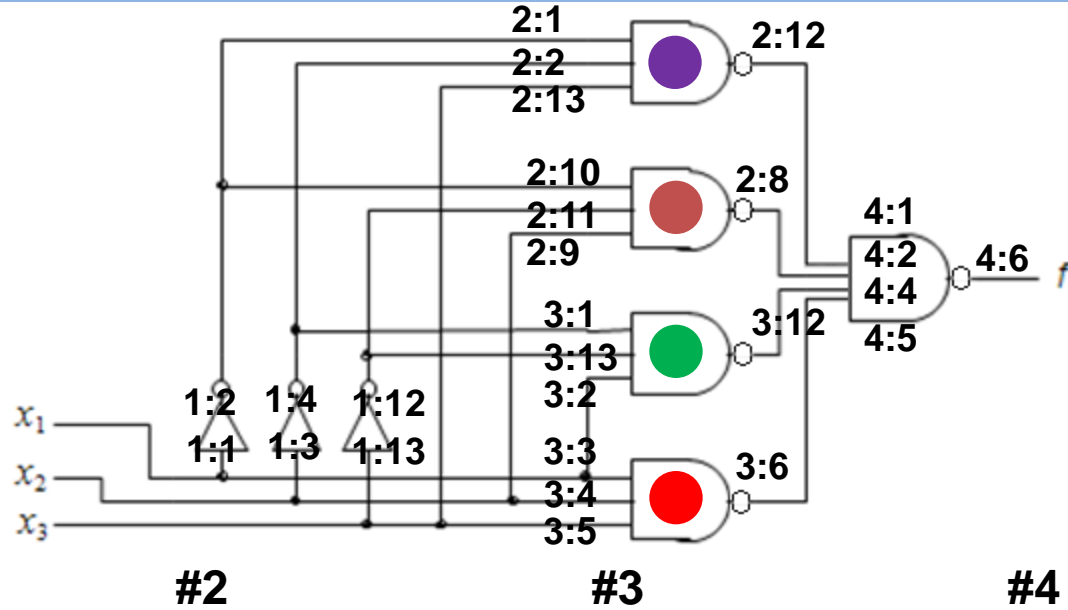
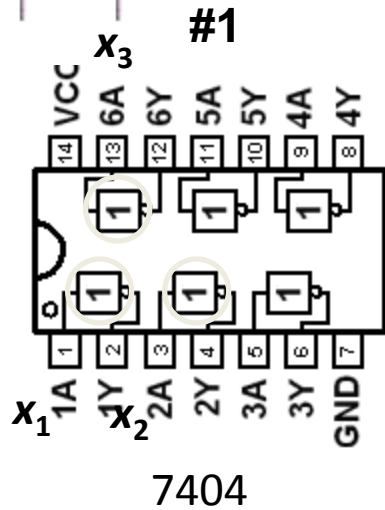
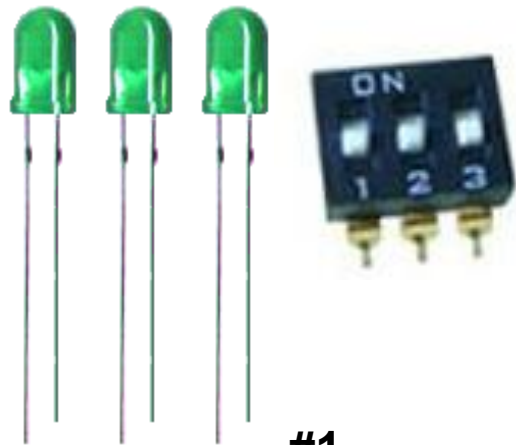
7410

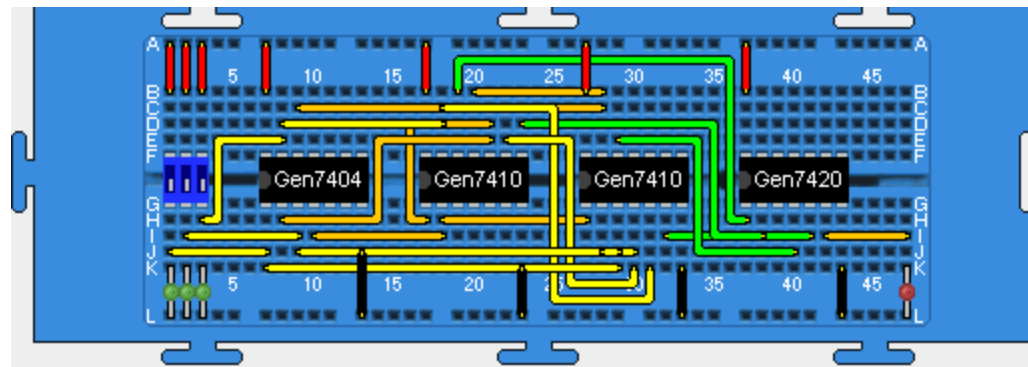
7420

Du måste skriva dit pin-nummer i schemat – annars kommer Du att villa bort dig!

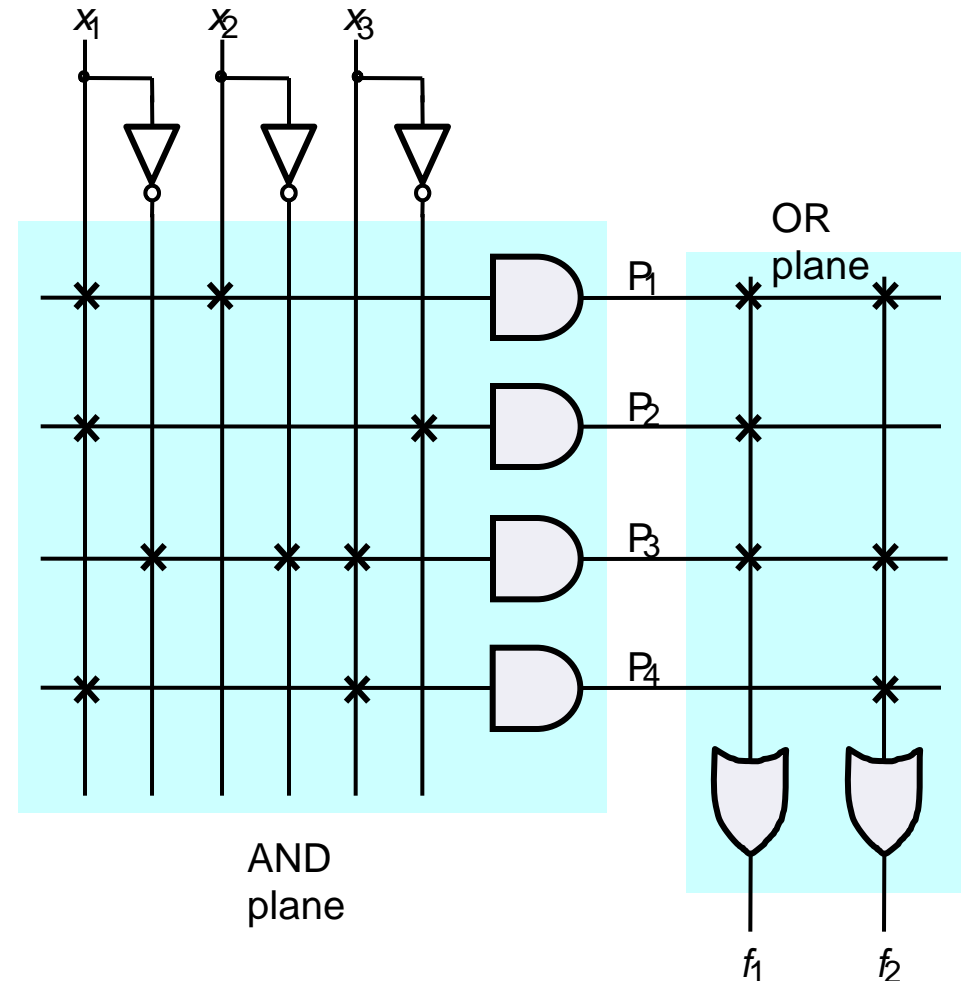

Simulera!

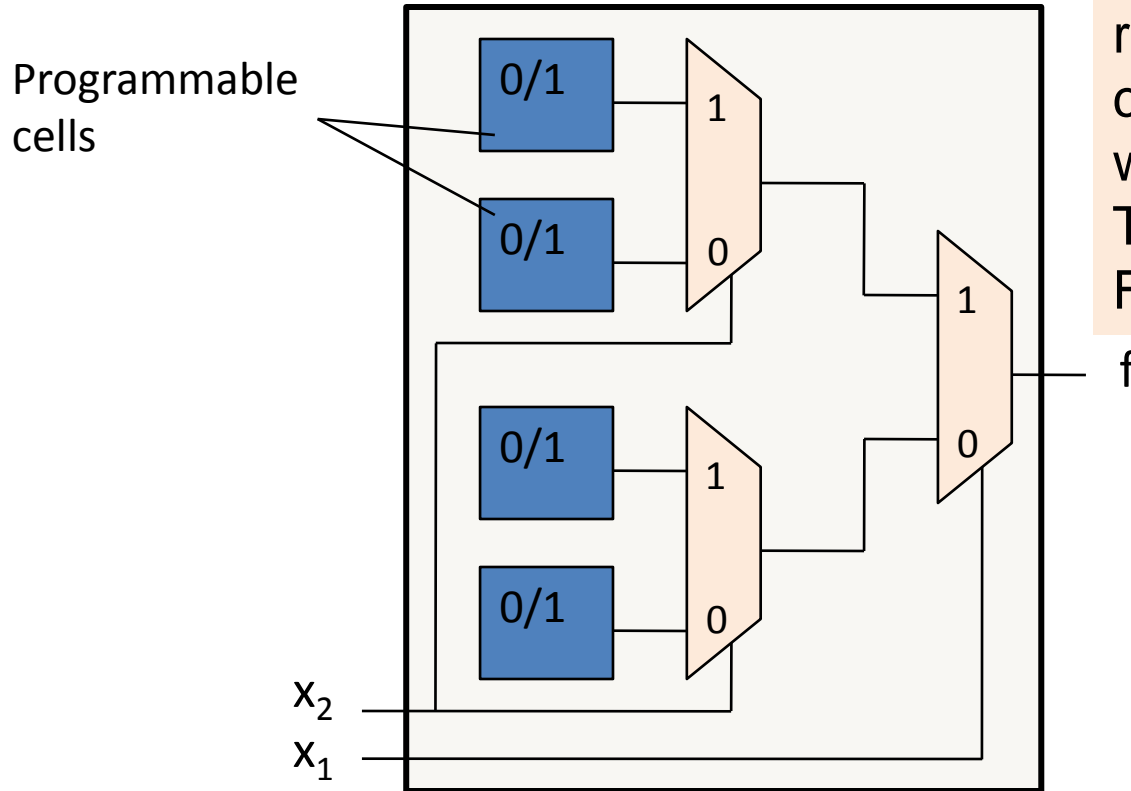

Programmable Logic Array (PLA)

- Både AND- och OR-matriserna är programmeringsbara

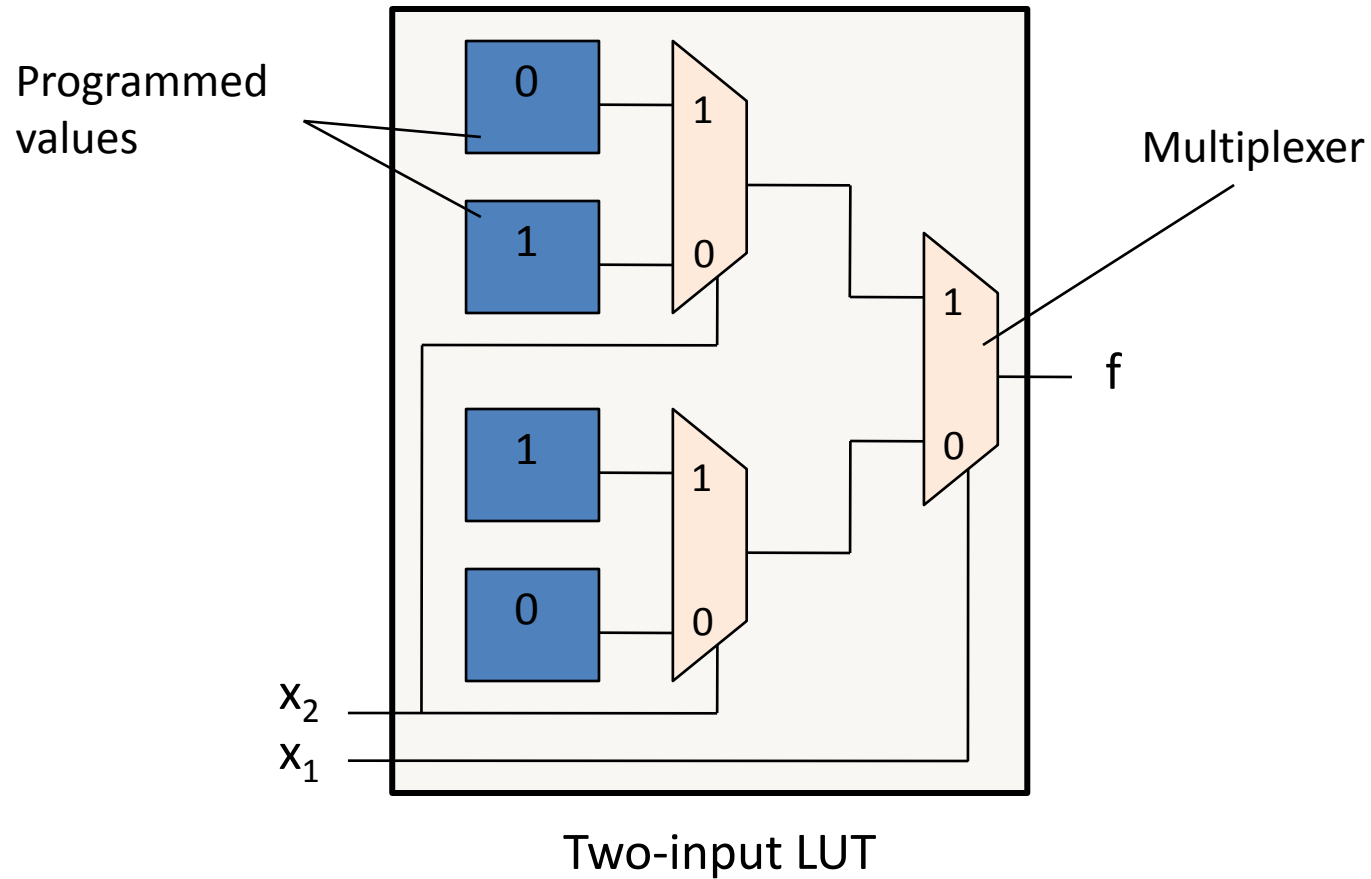
Look-up-tables (LUT)

Two-input LUT

A LUT with n inputs can realize all combinational functions with n inputs
The usual size in an FPGA is $n=4$

Example: XOR-Gate

- Logiska grindar kan implementeras med CMOS-teknologin
- CMOS-kretsar har en fördröjning
- CMOS-kretsar förbrukar relativt lite effekt